

**Orde van Sint-Jan van Jeruzalem.
Hospitaalridders
Prioraat van de Lage Landen**

Under the Charter & Constitution given by His Late Majesty King Peter II of Yugoslavia

Kanselarij

Website

DE ORDE VAN SINT- JAN VAN JERUZALEM – VROEGER EN NU

Overzicht van de Geschiedenis

26 augustus 2026
ORDE VAN SINT-JAN VAN JERUZALEM

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem.

Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

Figuur 1 - Embleem van de Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

France

Aragon

Allemagne

England

Figuur 2 - De Acht "Langues" - Afdelingen van de Orde

Provence

Italy

Auvergne

Castille-Leon

RUDI DRIES, KSJ

Versie 1 - 26 augustus 2026

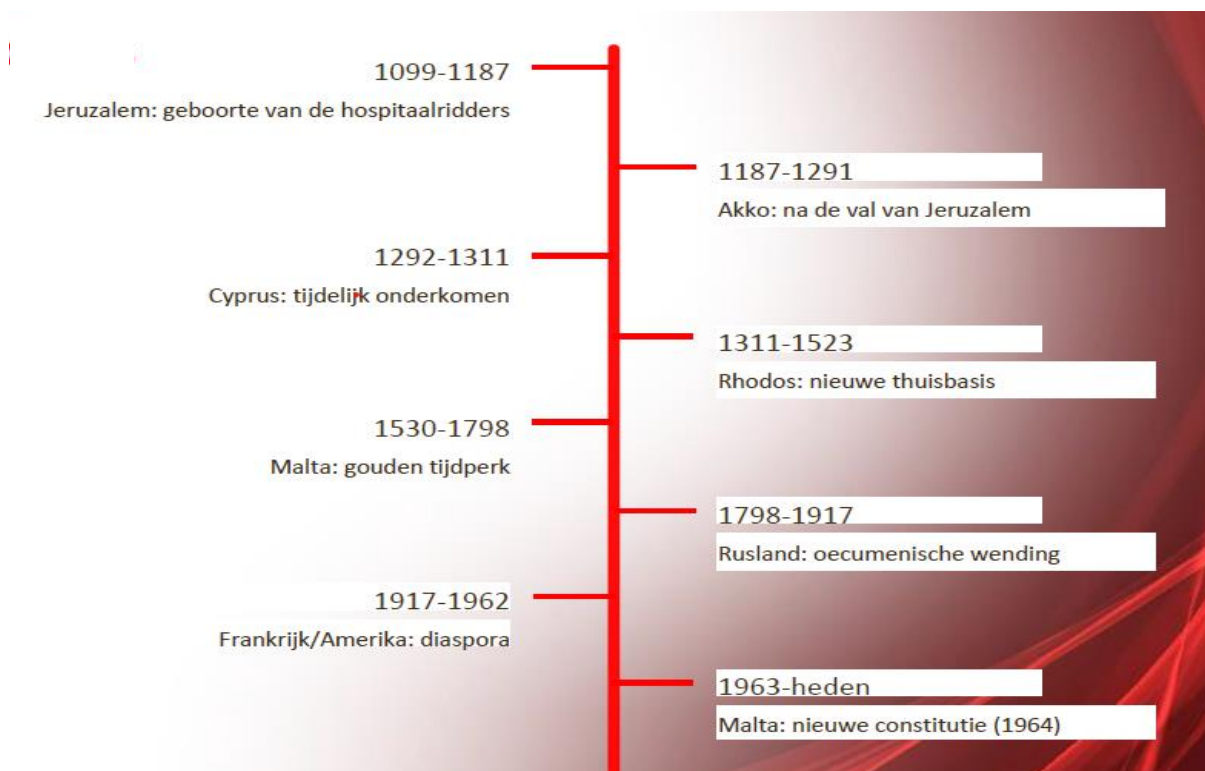
Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

DE ORDE VAN SINT-JAN VAN JERUZALEM – VROEGER EN NU

1 KORT OVERZICHT

Figuur 3 - Overzicht geschiedenis

Figuur 4 - Muristan (Jeruzalem) | Start van de Hospitaalridders

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

2 OORSPRONG – 1048 JERUZALEM

2.1 Gerard Sasso (Gérard de Martigues) | De stichter

Reeds van in de **middeleeuwen** gaan de gelovigen op **bedevaart**: naar Santiago de Compostella, naar Rome en – voor zij die het zich kunnen permitteren – naar het Heilige Land.

Overbodig om te zeggen dat dit destijds een hachelijke onderneming was: de tocht was lang, de wegen waren slecht en onveilig, mensen raakten gewond, kenden ontberingen en werden ziek. Bij de aankomst in Jeruzalem waren velen **ondervoed en ziek**.

Het ontstaan van de Orde gaat terug tot het jaar **1048**.

Een groep rijke **kooplieden uit Amalfi** (Italië) – de *zelfstandigen* van die tijd – kwamen op het idee om hun hemel te verdienen door een **hospitaal** in Jeruzalem te bouwen, dicht bij de H. Graf kerk, in de wijk **Muristan**, dicht bij een kerkje gewijd aan de H. Johannes de Doper. Dit gebeurde reeds in 1023.

Figuur 5 - Gerard Sasso

Naar het schijnt zouden kooplieden van de vroegere maritieme republiek **Amalfi** toestemming van de kalief van Egypte hebben gekregen om in Jeruzalem een kerk, een abdij en een hospitaal te bouwen waar zieke pelgrims, ongeacht hun ras of religie, werden verpleegd.

Dat werd ook de naam van het hospitaal en zij waren de **hospitaliers, de gastvrije ziekenbroeders voor de talrijke pelgrims**. De Amalfi kooplui financierden en **benedictijnen** leidden het.

De **Hospitaalridders van Sint-Jan van Jeruzalem** - een kloostergemeenschap die zich toelagde op het beheer van het hospitaal voor hulp aan pelgrims in het Heilig Land - werd onafhankelijk onder leiding van zijn stichter, **de zalige Gerardus (Gerard Sasso)**.

Tegen **1113** was het hospitaal uitgegroeid tot een rijke en machtige organisatie binnen het **koninkrijk Jeruzalem**, en Gerard breidde haar operaties ver buiten de grenzen van de stad zelf uit, door de stichting van dochterhospitalen te Bari, Otranto, Taranto, Messina, Pisa, Asti en Saint-Gilles, strategisch gelegen langs de pelgrimsroute naar Jeruzalem.

Bij een op **15 februari 1113** uitgevaardigde bul *Pie Postulatio Voluntatis* plaatste **Paus Paschalis II (1050/1055-1118)** het hospitaal van Sint Jan onder de bescherming van de Heilige Stoel; hierdoor werd hij gemachtigd de leiders van de Orde vrij te kiezen zonder inmenging van andere leken- of religieuze overheden. Krachtens deze bul werd het Hospitaal een **religieuze lekenorde**. Alle Ridders waren religieuzen, gebonden door de *drie kloostergeloften*: armoede, kuisheid en gehoorzaamheid. De Hospitaalridders voerden geen militaire taken uit zoals de kruisvaarders. Ze hadden als opdracht de H. Grafkerk en haar bezittingen te beschermen. Hun voornaamste taak bleef evenwel *caritatief werk*: de pelgrims verzorgen, onderdak bieden en beschermen op hun weg doorheen het H. Land tegen overvallen door bedoeïenen en groepen moslims.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

¹De Orde nam een **regel** aan waarin elementen van zowel de Regel van Benedictus als de Regel van Augustinus werden overgenomen. De orde was nu onafhankelijk, enkel onderworpen aan de paus (en niet langer onderworpen aan het Patriarchaat van Jeruzalem), en was vrij om de opvolger van Gerard te verkiezen en eigendom te ontvangen en te bezitten.

Door het **Handvest van het Koninkrijk Jeruzalem** werd de Orde verplicht de militaire verdediging van de zieken en de pelgrims en tevens de bescherming van haar medische centra en van de belangrijkste routes op zich te nemen. Naast haar taak in de ziekenverpleging aanvaardde de Orde ook de rol van verdediger van het Christendom. Het acht-puntige kruis is het symbool van de hospitaalactiviteiten van de Orde. Het Latijnse kruis is het symbool van de militaire en soevereine activiteiten.

Figuur 7 - Paus Paschalis II

Figuur 6 - Blessed Gérard tending to the sick

Op **19 juni 1119** bevestigde **pauus Calixtus II (1060/1065-1124)** door de bul *Ad hoc nos disponente* alle bezittingen en privileges van het Hospitaal en de uitbreiding ervan met de tienden en kerken recent verworven in het bisdom van Tripoli.

¹ Schilderij (*Blessed Gérard tending to the sick*) – van Mattia Preti in het Oratorium van St.-Jan de Doper in de *Saint John's Co-Cathedral*, Valletta (Malta), ca. 1680. © Saint John's Co-Cathedral, Valletta.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

ZALIGE GERARD SASSO (CA. 1040-1120)

De stichter van de hospitaalridders was een benedictijner *lekenbroeder*. Rond 1080 werd Gerard aangesteld als rector van een hospitaal/gasthuis in Jeruzalem.

Na de verovering van Jeruzalem tijdens de Eerste Kruistocht (1099) nam het aantal patiënten enorm toe. Gerard organiseerde de broederschap achter het hospitaal tot een zelfstandige religieuze orde.

Onder het bewind van de zalige Gerardus lag de focus puur op **caritatief werk en ziekenzorg**. De broeders legden de traditionele kloostergeloften af (armoede, kuisheid en gehoorzaamheid) en behandelden alle zieken, ongeacht hun religie of afkomst.

Pas na de dood van Gerard in 1120 begon de orde onder zijn **opvolger, Raymond du Puy**, te **militariseren**. De broeders transformeerden toen in "hospitaalridders" die pelgrims ook gewapend gingen beschermen tegen overvallers.

[Ordre de Malte Belgique – www.tenbunderen.be](http://www.tenbunderen.be)

zou worden als het **Maltezer kruis** tijdens het verblijf van de orde op Malta.

Ook verdeelde Raymond de orde in **dienende, militaire en kerkelijke broeders**. Hij vestigde het eerste belangrijke hospitaal-ridderziekenhuis in de buurt van de Heilige Grafkerk in Jeruzalem. Het mannenhospitaal was opgedeeld in elf afdelingen en kon zorg bieden aan meer dan 1000 patiënten. Het hospitaal nam *alle zieken* op, ongeacht nationaliteit of religie. De Hospitaalridders hadden in deze periode ook een veldhospitaal dat de kruisvaarderlegers zou vergezellen op expedities. De Hospitaalridders verwezen naar hun patiënten als "*onze heren, de zieken*" in een traditie die vermoedelijk terugging op Gerard.

2.2 Raymond du Puy

Z. Gerard Sasso werd opgevolgd door **Raymond du Puy (1083-1160)**.

Raymond du Puy de Provence was een Franse ridder en was de **tweede grootmeester** van de Orde van Sint-Jan van Jeruzalem (Hospitaalridders) van 1120 tot zijn dood in 1160.

Raymond was een zoon van Roman van Le Puy, de heer van Pereins, Oultrejordain en Roman van le Puy was ook gouverneur van Akko. Hij stond tevens in de dienst van Godfried van Bouillon.

Als grootmeester ontwikkelde hij de Hospitaalridders tot een **sterke militaire macht**. Tevens maakte hij van het **achtpuntige kruis** het **officiële symbool** van de orde, dat later bekend

Figuur 8 - Raymond du Puy

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem.

Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

2.3 Twee doelstellingen: Ziekenzorg – Bescherming van pelgrims

Je mag niet vergeten, ondertussen was de islam ten tonele verschenen en ook **Saladin (1137/1138-1193)**. De pelgrims hadden niet enkel **verzorging** nodig maar ook **bescherming**. De orde bood dat: er waren *kapelaans* (zielenzorg), *ridders* (militaire bescherming) en *ziekenbroeders* (verzorging en verpleging). En de orde werd een ridderorde.

Figuur 9 - Saladin

De orde werd rijk en rijker: kruisvaarders en ridders maar ook rijke pelgrims schonken het hospitaal **goederen en geld**, niet enkel ter plaatse in het H. Land maar ook elders in Europa en Klein-Azië. Zo ontstond er een structuur met prioraten, commanderijen en hospitalen.

2.4 In Jeruzalem

Figuur 10 - Jeruzalem 12de eeuw

← Kaart van Jeruzalem in de 12de eeuw met het hospitaal (rood); de St.-Jan-de-Doperkerk (blauw), het klooster Sancta Maria Latina (groen), de H. Grafkerk (bruin), de kanunniken van het H. Graf (geel).

© De Zusters van O.L.V.-ten Bunderen

<https://www.tenbunderen.be/bedevaarten/bedevaartridderorden.html>

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

2.5 1187 – Inname van Jeruzalem

In 1187 veroverde **Saladin** Jeruzalem. Saladin had echter zoveel respect voor de medische tak van de Orde dat de Hospitaalridders een jaar de tijd kregen om hun reusachtige hospitaal in Jeruzalem ordelijk te ontruimen. Tien hospitaalridders mochten *tijdelijk* achterblijven in hun hospitaal ten zuiden van de H. Grafkerk om er de gewonden te verzorgen en ze moesten later ook de wijk nemen naar de kustplaats **Akko**, waar de zetel van de orde ondertussen was overgeplaatst.

(Het hospitaal in Jeruzalem – nu de plaats van de H. Verlosserkerk in de wijk **Muristan** – zal pas vanaf 1216 weer worden opengesteld en in totaal 1000 pelgrims, zieken en gewonden herbergen.

Figuur 11 - Muristan in Jeruzalem | © Rudi Dries

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

3 VAN JERUZALEM TOT MALTA

3.1 1191-1291 – Akko

Na de **Derde Kruistocht** hergroepeerden de kruisvaarders zich aan de kust. De Orde verplaatste haar internationale hoofdkwartier naar de strategische havenstad Akko.

In Akko bouwde de Orde een **gigantisch nieuw medisch complex** dat onderdak bood aan duizenden zieken, pelgrims en gewonde soldaten.

De ridders namen intensief deel aan de **Vijfde en Zevende Kruistocht** (onder andere in Egypte). Hoewel ze militair nauw samenwerkten met de **Tempeliers**, ontstond er in deze periode een bittere, soms bloedige economische en politieke rivaliteit tussen beide grootmachten.

Groei in Europa – Terwijl de druk in het Oosten toenam, bloeide het **Europese netwerk** van de Orde op. Via duizenden lokale commanderijen stroomden **giften en nieuwe rekruten** naar de frontlinie in de Levant.

In **1291** werd ook **Akko**, na een bloedige strijd, ingenomen door de Saracenen. De Orde moest het Heilig Land verlaten en ze vestigde haar hoofdkwartier op het eiland **Cyprus**.

Figuur 12 - Commandrij van de Hospitaalridders in Akko (huidig zicht)

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

SALADIN (1137/1138-1193)

Generaal van Koerdische afkomst, voornamelijk bekend voor het heroveren van Jeruzalem op de kruisvaarders.

Hij is de stichter van de islamitische dynastie van de **Ajjoebiden**. Zij heersten uiteindelijk over delen van Egypte, Syrië en Irak.

Hij was de zoon van de gouverneur van Baalbek. Na zijn studies in Damascus werkte hij er voor **Nureddin**, de Turkse heerser van Syrië.

In 1169 volgde hij zijn oom als vizier van Egypte op, met als belangrijkste taak het land te verdedigen tegen het koninkrijk Jeruzalem.

Door de dood van de Fatimidische kalief in 1171 trok Saladin de macht naar zich toe.

In 1174 stierf Nureddin en zo lijfde hij ook Syrië in.

Saladin deed in **1187** een grote aanval op het Koninkrijk Jeruzalem. Op 4 juli 1187 vond de **Slag bij Hattin** plaats. Een leger van kruisvaarders bestaand uit meer dan 20.000 soldaten uit heel Europa, aangevoerd door **Reinoud van Châtillon** en **Guy van Lusignan** werd verslagen door de krijgshoofd. Saladin liet de tegenstanders uitdrogen door alle waterbronnen te vernietigen of te bezetten.

Tijdens de slag werden Van Châtillon en Van Lusignan gevangengenomen, samen met vele tempeliers en hospitaalridders die na gevangenneming dadelijk werden onthoofd. Ook Reinoud ontsnapte niet aan dit lot; hij werd door Saladin persoonlijk onthoofd. Lusignan werd gespaard. Na deze overwinning had Saladin weinig moeite Jeruzalem in te nemen: op 2 oktober 1187 kwam de stad, na 88 jaar geregeerd te zijn door kruisvaarders, weer in islamitische handen.

Vrede

Opmerkelijk was de goede relatie tussen **Richard Leeuwenhart** en **Saladin**. Toen Richard gewond raakte stuurde Saladin hem zijn arts, in die tijd waren de Arabieren ver vooruit op de westerse geneeskunde. Toen Richard zijn paard verloor tijdens een gevecht stuurde Saladin er twee voor in de plaats. Uiteindelijk kwamen Richard en Saladin in 1192 tot een **overeenkomst**: Jeruzalem zou in handen blijven van de moslims, maar er zou vrij toegang worden verleend aan christelijke pelgrims.

Overlijden

Saladin stierf op 4 maart 1193 in de Citadel van Damascus, kort na het vertrek van Richard Leeuwenhart. Hij ligt begraven in een mausoleum aan de noordzijde van de **Grote moskee van Damascus**.

[Wikipedia - Saladin](#)

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

EXTRA – RIVALITEIT TUSSEN DE ORDE VAN SINT-JAN VAN JERUZALEM EN DE TEMPELIERS

De rivaliteit tussen de Orde van Sint-Jan (Hospitaalridders) en de Orde van de Tempel (Tempeliers) was een van de meest bepalende en **destructieve conflicten** binnen de christelijke kruisvaarderswereld.

Hoewel beide orden gezworen hadden het Heilige Land te beschermen, zorgden *tegengestelde belangen, economische concurrentie en politieke frictie* voor eeuwenlange spanningen.

1. De wortels van het conflict (1100-1200)

In de vroege jaren 1000 bestonden de Tempeliers nog niet; de Hospitaalridders opereerden toen louter als een vreedzame, medische broederschap in Jeruzalem.

Na de **Eerste Kruistocht (1099)** veranderde alles.

Verschillende identiteiten: De Tempeliers werden rond 1119 opgericht met een puur *militaire focus*: het beschermen van pelgrims. De Hospitaalridders zagen dit succes en militariseerden in de loop van de 12de eeuw hun eigen organisatie om te concurreren. Dit gebeurde onder leiding van de tweede Grootmeester: **Raymond du Puy de Provence**.

De strijd om pauselijke privileges: Beide orden ontvingen pauselijke bullen (zoals *Omne Datum Optimum* voor de Tempeliers en *Ad hoc nos disponente* voor de Hospitaalridders). Hierdoor waren ze direct en alléén verantwoording verschuldigd aan de paus. Ze waren vrijgesteld van lokale belastingen en de macht van lokale bisschoppen. Dit creëerde twee '*staten binnen de staat*' die constant met elkaar botsten over grondgebied, tiendengelden en invloed.

2. Escalatie in de Levant (1200-1291)

Tijdens de 13de eeuw bereikte de rivaliteit een absoluut hoogtepunt (*of is het eerder dieptepunt*).

Het ging niet langer om gezonde competitie, maar om **openlijke oorlogsvoering**.

Strategische verdeeldheid: De orden kozen vaak verschillende partijen in de complexe politiek van de Kruisvaardersstaten. Tijdens de **Zevende Kruistocht** en de diplomatieke missies in Egypte steunden de *Tempeliers* vaak de lokale baronnen, terwijl de *Hospitaalridders* de keizerlijke facties (zoals Frederik II) of specifieke adellijke huizen steunden.

De Oorlog van Sint-Sabas (1256–1270): Dit commerciële **conflict in Akko** tussen de maritieme republieken Venetië en Genua sleepte de ridderorden mee. De Tempeliers kozen de kant van de Venetianen, de Hospitaalridders die van de Genuezen. Ridders van beide orden vochten en stierven in de straten van Akko door elkaars zwaard.

Slag bij Forbie (1244): Hoewel ze soms samenwerkten, leidde gebrek aan eendracht tot catastrofes. Bij Forbie weigerden contingenten effectief met elkaar te coördineren, wat resulteerde in een vernietigende **nederlaag tegen de Ajoebiden**.

3. Breekpunt: De val van Akko en het einde van de Tempeliers (1291-1312)

De totale ineenstorting van de Kruisvaardersstaten in 1291 veranderde de dynamiek definitief.

De schuldvraag: Na het verlies van Akko vluchtten beide orden naar **Cyprus**. In Europa klonk de roep om een zondebok luid. Men beschuldigde de onderlinge vete tussen de Tempeliers en Hospitaalridders ervan de christelijke defensie te hebben verlamd.

Het fusievoorstel: Paus Clemens V stelde voor om beide orden te fuseren tot één *superorde* (*de Knights of Jerusalem*) om de rivaliteit te beëindigen. **Jacques de Molay** (grootmeester

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

van de Tempeliers) wees dit resoluut af, terwijl **Foulques de Villaret**² (Hospitaalridders) zich tactisch op de achtergrond hield.

De neergang van de Tempeliers (1307–1312): Koning Filips IV van Frankrijk maakte gebruik van de publieke onvrede en klaagde de Tempeliers aan voor ketterij. Terwijl de Tempeliers werden gearresteerd en uiteindelijk opgeheven in 1312, overleefden de Hospitaalridders de crisis door Rhodos te veroveren en te bewijzen dat zij nog steeds actief vochten tegen de islam.

De erfenis: Via de **pauselijke bul Ad providam (1312)** werden de immense bezittingen en commanderijen van de opgeheven Tempeliers overgedragen aan de Orde van Sint-Jan. Dit maakte de Hospitaalridders in één klap **de rijkste orde van Europa**, al kostte het decennia aan rechtszaken om de gronden daadwerkelijk op te eisen van lokale vorsten.

4. Verblijf in Malta (1530-1798)

Met de ontbinding van de Tempeliers in 1312 verdween de fysieke rivaal op het slagveld, maar de dynamiek van de rivaliteit liet diepe sporen na in de eeuwen die volgden.

De angst voor hetzelfde lot: De Orde van Sint-Jan (inmiddels de Ridders van Rhodos, en vanaf 1530 de Ridders van Malta) leefde tot diep in de 17de eeuw met het trauma van de Tempeliers. Ze beseften dat *een soevereine, schatrijke militaire orde in Europa kwetsbaar was voor jaloerse koningen*. Daarom bleven de Hospitaalridders tot 1700 rigoreus investeren in hun militaire relevantie (de strijd tegen de Ottomaanse vloot) om hun opheffing te voorkomen.

Nieuwe rivaliteiten: De geest van de rivaliteit verplaatste zich. In plaats van te vechten met de Tempeliers, raakten de Hospitaalridders in de 16de en 17de eeuw verwickeld in felle diplomatische en ceremoniële vetes met de *Orde van Santo Stefano* (opgericht in Toscane) en de *Spaanse militaire orden (zoals Calatrava en Santiago)* over privileges, maritieme buit en diplomatieke voorrang aan de hoven van Europa.

EXTRA – VERGELIJKING TUSSEN DE ORDE VAN SINT-JAN VAN JERUZALEM EN DE TEMPELIERS

ASPECT	DE TEMPELIERS (MILITAIR FOCUS)	DE ORDE VAN SINT-JAN (MEDISCH & MILITAIR)
Kerntaak	Puur militaire bescherming en bankieren.	Medische zorg (hospitaal) gecombineerd met defensie.
Geografische focus	Sterk gecentraliseerd in Frankrijk en de Levant.	Wereldwijd netwerk met sterke maritieme bases (Rhodos/Malta).
Strategische neergang	Standrechtelijk ontbonden in 1312 wegens politieke druk.	Overleefde door transformatie naar een maritieme eilandstaat .

² **FOULQUES DE VILLARET (+1327)** was de 25ste grootmeester van de Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Onder zijn leiding werd Rhodos veroverd en de Orde verhuisde haar hoofdkwartier naar Rhodos.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

ASPECT	DE TEMPELIERS (MILITAIR FOCUS)	DE ORDE VAN SINT-JAN (MEDISCH & MILITAIR)
Financiële erfenis	Bezittingen grotendeels overgedragen aan Sint-Jan.	Absorbeerde het Tempeliersvermogen na 1312.

3.2 1291-1310 – Cyprus

In 1291, na de val van Akko (Saint-Jean d'Acre) en het verlies van het Heilig Land, verplaatste de Hospitaalorde van Sint-Jan haar hoofdkwartier en haar hospitaal naar **Limassol** op het eiland **Cyprus**, waar de Orde reeds sinds 1210 aanwezig was dankzij het verkrijgen van grote bezittingen en de toekenning van handelsrechten en voorrechten.

De Orde bleef haar opdracht in de ziekenverpleging trouw en stichtte nieuwe ziekenhuizen. Ze maakte gebruik van de strategische ligging van het eiland en ze transformeerde zich van een dakloze kruisvaardersorde tot een **soevereine maritieme supermacht**. Ze bouwde **een machtige vloot ter bescherming van de pelgrims** die zich naar het Heilig Land begaven. Door het toenemend aantal leden in heel Europa werd de structuur van de Orde verstevigd; zij verkreeg nieuwe bezittingen langs de oevers van de Middellandse Zee, waaronder de grote haven van **Famagusta**, de stad **Nicosia** en talrijke commanderijen. De ambitie van de Orde om als een onafhankelijke staat te opereren botste hevig met de Cypriotische koning. De Orde behield grote economische belangen op het eiland, met name rond het Kolossi Kasteel te Limassol. De opbrengsten van hun door **slaven** aangedreven **suikerplantages** financierden een groot deel van hun militaire operaties. Zelfs na hun vertrek behielden zij hier nog ruim een eeuw commanderijen.

Door de groeiende instabiliteit van Cyprus werd verdere uitbreiding op het eiland onmogelijk. Grootmeester **Foulques de Villaret** beseftte ook dat volledige onafhankelijkheid op Cyprus onmogelijk was.

Hij beschouwde het eiland **Rhodos** als de meest geschikte plaats om er het hoofdkwartier van de Orde van Sint Jan te vestigen. Plaatsvervangende meesters bleven nog gedurende een eeuw aanwezig op Cyprus om er de priorijen en commanderijen (in 1374 meer dan 60) te besturen; halverwege de 15de eeuw werden zij teruggeroepen naar het hoofdkwartier op Rhodos.

3.3 1310-1523 – Rhodos

Onder leiding van **Grootmeester Fra' Foulques de Villaret** landden de ridders van de Orde van Sint-Jan op het eiland **Rhodos** in **1307**. Na het eiland dat destijds formeel behoorde aan het christelijke Byzantijnse rijk, te hebben verworven in 1310 door grof militair geweld op medechristenen, vestigden zij er hun hoofdkwartier.

Hierdoor werd het noodzakelijk te beschikken over een **zeemacht ter verdediging van de christelijke wereld**. De Orde bouwde dan ook een machtige vloot, die actief was in de oostelijke zeeën en daar *deelnam aan talloze, vaak beroemde veldslagen ter verdediging van het Christendom*.

Op Rhodos transformeerden de ridders in de **schrik van de oostelijke Middellandse Zee**. Hun vloot van **snelle galeien** patrouilleerde de wateren, beschermde christelijke pelgrims en voerde **agressieve**

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem.

Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

kaapvaarten uit tegen Ottomaanse en islamitische handelsschepen. Dit leverde hen enorme rijkdommen op, maar maakte hen tevens een permanent doelwit

De uit pauselijke besluiten voortvloeiende onafhankelijkheid van de Orde tegenover andere Staten, alsook haar algemeen erkend recht tot het werven en onderhouden van een strijdmacht en tot het benoemen van ambassadeurs, vormen de grondslag van haar internationale soevereiniteit.

Vanaf het begin van de 14de eeuw werden de **instituten van de Orde en de Ridders**, die op Rhodos uit alle delen van Europa aankwamen, **gegroepeerd per "TAAL" (lingua).**

Aanvankelijk waren er **zeven "Talen"**: Provence, Auvergne, Frankrijk, Italië, Aragon (Navarra), Engeland (met Ierland en Schotland) en Duitsland. In 1492 werd een **achtste "Taal"** toegevoegd, die van Castilië en Portugal.

Elke "Taal" bestond uit Prioraten en Grootprioraten, Balijen en Commanderijen en was verantwoordelijk voor de verdediging van een specifiek deel van de gigantische vestingmuren van Rhodos-stad.

De Orde werd bestuurd door de Grootmeester (de prins van Rhodos) en de Raad. Zij gaf een eigen munt uit en onderhield diplomatieke betrekkingen met andere staten. De hoogste functies van de Orde werden toegekend aan vertegenwoordigers van verschillende "Talen" en ook de zetel van de Orde, het Convent, was samengesteld uit leden van verschillende "Talen", allen religieuzen van diverse nationaliteiten.

HET EINDE IN RHODOS

De **maritieme agressie** van de Orde bleef een doorn in het oog van het Ottomaanse Rijk. Na een mislukte belegering in 1480, keerde **Sultan Süleyman de Prachtlievende** in 1522 terug met een overmacht van circa 100.000 man. Na een brutaal beleg van zes maanden moesten de overgebleven ridders wegens een gebrek aan munitie en voedsel capituleren. Süleyman toonde respect voor hun moed en stond hen toe het eiland in vrede en met militaire eer verlaten,

3.4 Ballingschap (1523-1530)

De periode tussen **1 januari 1523 en 26 oktober 1530** staat in de geschiedenis van de Orde van Sint-Jan bekend als **de "Zeven Jaren van Ballingschap"**. Na hun eervolle overgave op Rhodos zwierven de ridders jarenlang dakloos door Europa, op zoek naar een nieuw territorium om hun soevereiniteit te behouden en hun strijd voort te zetten.

Nadat ze Rhodos op nieuwjaarsdag 1523 verlieten, scheepten **Grootmeester Philippe Villiers**

Figuur 13 - Süleyman I de Grote (de Prachtlievende)

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

de L'Isle-Adam en zo'n 4.000 ridders, soldaten en Rhodische vluchtelingen zich in op een vloot van circa 50 schepen. Ze trokken eerst naar het eiland **Kreta** (toen bezit van Venetië) en verbleven daarna achtereenvolgens in **Messina** (Sicilië), **Civitavecchia**, **Viterbo** en **Nice**.

De Orde was **nergens echt welkom**. Ze werden geteisterd door de pest en kampten met enorme logistieke en financiële problemen omdat hun inkomstenbronnen op Rhodos waren weggevallen.

Grootmeester de L'Isle-Adam reisde persoonlijk langs de grote Europese hoven (Parijs, Londen, Madrid) om steun te vragen. Zijn doel was tweeledig: de eenheid binnen de Orde bewaren (die zwaar leed onder de **politieke spanningen tussen Franse en Spaanse ridders**) en een **nieuw strategisch eiland** bemachtigen. Dit bleek aartsmoeilijk door de *destructieve Italiaanse Oorlogen tussen de Franse koning Frans I en de Habsburgse Keizer Karel V*. De paus, Clemens VII (zelf een voormalig Hospitaalridder), probeerde te bemiddelen maar had politiek te weinig macht om de ridders direct aan een nieuw land te helpen.

3.5 1530-1798 – Malta

Ze zwierven door Zuid-Italië tot ze in **1530** van keizer Karel V – in zijn hoedanigheid van koning van Sicilië – Malta en de Noord-Afrikaanse havenstad Tripoli toegewezen kregen. (*Vandaar ook de naam Orde van Malta*). Dat kwam goed uit hoewel de plaatselijke adel en de bevolking niet zo happig waren en eigenlijk de ridders zelf ook niet. Maar beter dit dan niets.

WAAROM WAS DE ORDE ONTEVREDEN MET MALTA?

De ridders namen het aanbod aanvankelijk met grote tegenzin en diepe droefheid aan. Vergeleken met het weelderige, vruchtbare en strategisch perfect gelegen Rhodos, was Malta in hun ogen een ramp:

Onvruchtbaar: Malta was destijds een kale, droge rots met amper bomen, zo goed als geen landbouwopbrengsten en een chronisch tekort aan zoet water.

Slechte defensie: Er stonden nauwelijks vestingwerken op het eiland (geen zware muren, middeleeuwse en verouderde verdedigingswerken). De oude hoofdstad Mdina lag in het binnenland (nutte-loos voor een zeevaartorde), en aan de kust lag enkel het half vervallen fort Castrum Maris (het latere Fort St. Angelo).

De valstrik van Tripoli: Tripoli lag midden in vijandelijk Moors gebied.

De ridders zagen dit correct als een poging van Karel V om hen te gebruiken als menselijk schild tegen de Ottomanen.

AANKOMST IN 1530 IN BIRGU

Ondanks de reserves voer de vloot op 26 oktober 1530 de indrukwekkende **Grand Harbour** van Malta binnen. Omdat Mdina te ver van hun schepen lag, vestigden de ridders zich in het kleine vissersdorp **Il-Birgu (vlak bij Fort St. Angelo)**.

Ze begonnen direct met wat ze het beste konden: de haven versterken, *auberges* (hoofdkwartieren) bouwen voor hun verschillende talen, een modern hospitaal oprichten, en hun vloot reorganiseren. Vanaf dit moment veranderde hun naam definitief in de volksmond naar de **Ridders van Malta**.

Süleyman heeft vele malen geprobeerd om Malta in te nemen. Ook nog in **1565** in de grote strijd "**Het Beleg van Malta**" maar is er nooit in gelukt. De ridders waren echte helden geworden in Europa en de giften en eigendommen stroomden binnen.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem.

Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

EXTRA – HET GROTE BELEG VAN MALTA (1565)

Het was een van de meest bloedige en beslissende militaire confrontaties uit de geschiedenis van Europa en het Ottomaanse Rijk. Het was de **ultieme krachtmeting** tussen de ridders van de Orde van Sint-Jan en de expansiedrift van Sultan Süleyman de Prachtlievende. De inzet was de **controle over de Middellandse Zee**.

Overzicht van de Strijdende Partijen

De Ottomanen bezaten een overweldigend numeriek voordeel van **bijna 5 tegen 1**.

KEN-MERK	DE VERDEDIGERS (CHRISTELIJKE ALLIANTIE)	DE AANVALLERS (OTTOMAANSE RIJK)
Pri-maire Macht	Orde van Sint-Jan (Ridders van Malta)	Het Ottomaanse Rijk & Barbarijse kapers
Bevelhebbers	• Jean Parisot de Valette (Grootmeester) • Don Garcia de Toledo (Onderkoning van Sicilië)	• Kizil Ahmedli Mustafa Pasha (Landleger) • Piyale Pasha (Vloot) • Turgut Reis (Dragut) (Kaper-admiraal)
Troepenmacht	~8.500 tot 9.000 man • ~500 Hospitaalridders • ~400 Spaanse soldaten • ~800 Italiaanse soldaten • ~5.000 Maltese militie (burgers/boeren) • ~1.500 galeislaven en matrozen	~35.000 tot 48.000 man • ~6.000 elite Janitsaren • ~9.000 Sipahi's (cavalerie te voet) • ~10.000+ Barbarijse kapers (o.a. uit Tripoli) • Duizenden hulp-troepen en religieuze fanatici
Vloot	Amper schepen bruikbaar (vloot lag vast in de haven)	~190 schepen (waaronder 130 oorlogsgaleien)
Strategie	Defensieve uitputtingsslag, de forten behouden tot de komst van een Spaanse ontzettingsvloot uit Sicilië.	De drie strategische forten rond de Grand Harbour veroveren om Malta te gebruiken als springplank naar Italië.

Verloop van het Beleg (Mei – September 1565)

Grootmeester Jean Parisot de Valette wist dat hij omsingeld zou worden. Hij trok al zijn troepen samen in **drie forten rond de Grand Harbour: Fort St. Elmo** (op het schiereiland Sciberras), **Fort St. Angelo** (Birgu) en **Fort St. Michael** (Senglea).

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem.

Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

1. Het Offer van Fort St. Elmo (24 mei – 23 juni)

De Ottomaanse bevelhebbers maakten een cruciale strategische fout. In plaats van de Grand Harbour direct aan te vallen, richtten ze al hun artillerie op het kleine, stervormige Fort St. Elmo. Dit fort controleerde de toegang tot de haven. Mustafa Pasha dacht het fort in een paar dagen in te nemen. De ridders en soldaten in het fort hielden echter vier weken lang stand onder een hels bombardement. Het fort viel pas op 23 juni. Vrijwel alle verdedigers stierven, maar hun opoffering kostte het Ottomaanse leger meer dan 6.000 topmilitairen, inclusief hun briljante **admiraal Dragut**, die dodelijk werd getroffen door rondvliegend puin.

Uit pure woede liet **Mustafa Pasha** de lichamen van de onthoofde ridders op kruisen spijkeren en over het water naar Fort St. Angelo drijven. De Valette reageerde onbarmhartig: hij liet alle Ottomaanse gevangenen onthoofden en schoot hun hoofden met kanonnen naar de Turkse linies. De toon voor de rest van het beleg was gezet.

2. De Aanvallen op Birgu en Senglea (Juli – Augustus)

Na de val van St. Elmo richtten de Ottomanen hun vizier op de **twee resterende bolwerken**. Wat volgde was een maandenlange, gruwelijke uitputtingsslag. Met de aanval via het water (15 juli) probeerden de Ottomanen Senglea via de achterzijde per boot aan te vallen. De Valette had dit voorzien en in het geheim **een drijvende palissade** en een verborgen batterij gebouwd. De Ottomaanse boten werden aan flarden geschoten; honderden Janitsaren verdronken. Een massale Ottomaanse aanval (de bestorming van 7 augustus) brak bijna door de muren van Birgu. Net op het moment dat de verdediging wankelde, deed een kleine Maltese cavalerie-eenheid vanuit de oude binnenstad (Mdina) een verrassingsaanval op het onbewaakte Ottomaanse tentenkamp. Denkend dat er een enorme christelijke ontzettingvloot was gearriveerd, blies Mustafa Pasha in paniek de terugtocht af.

3. De psychologische oorlog en uitputting

Eind augustus raakten beide partijen volledig **uitgeput**. Malta leed onder een verzengende hitte, watertekort en dysenterie. De muren van de forten waren gereduceerd tot hopen puin, maar De Valette weigerde te capituleren. Hij vocht zelf mee op de barricaden, ondanks zijn leeftijd van 71 jaar. Aan Ottomaanse zijde stortte het moreel in door de enorme verliezen en het uitblijven van succes.

4. De ontzetting en de nasleep

Op 7 september arriveerde eindelijk de langverwachte **Spaanse ontzettingvloot**, bekend als de **Gran Soccorso** (Grote Hulp), onder leiding van **Don Garcia de Toledo**. Ongeveer 8.000 frisse Spaanse en Italiaanse elitesoldaten landden op het eiland.

Gedesillusioneerd en doodsbang voor een totale omsingeling, braken de Ottomanen het beleg op. Op 11 september zeilden de laatste Ottomaanse schepen weg uit Malta.

Verliezen: Het Ottomaanse Rijk verloor naar schatting 25.000 tot 35.000 man (tot wel 75% van hun invasiemacht). Van de Orde en de Maltese bevolking overleefde amper een derde de strijd; de forten lagen volledig in puin.

Historische impact: De overwinning verbrak de mythe van Ottomaanse onoverwinnelijkheid op zee en redde Centraal-Europa van een directe invasie vanuit het zuiden.

Als eerbetoon aan de Grootmeester werd er direct begonnen met de bouw van een nieuwe, onneembare barokke hoofdstad op de plek waar Fort St. Elmo had gestaan. Deze stad kreeg zijn naam: **Valletta**.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

GROOTMEESTER FRA' PHILIPPE DE VILLERS DE L'ISLE ADAM

Hij was de grootmeester van de Orde in 1530 toen het eiland Malta door keizer Karel V met de goedkeuring van paus Clemens VII werd overgedragen aan de Orde. Keizer Karel was de *leenheer*. Hij schonk de eilanden Malta, Gozo en de Noord-Afrikaanse enclave Tripoli aan de Orde. Het was een *feodale leen*,

Figuur 14 - 1530 Nos Carolus| Overdrachtsbrief

onder zeer gunstige voorwaarden die Malta feitelijk soeverein maakten. De Orde hoefde geen belasting te betalen. Als symbolische jaarlijkse huur moesten zij op Allerheiligen **één Maltese valk** schenken aan de onderkoning van Sicilië.

Er werd bepaald dat de Orde neutraal diende te blijven bij *conflicten tussen christelijke staten*.

GROOTMEESTER JEAN DE LA VALETTE (CA. 1494-1538)

In **1565** verdedigden de Ridders, aangevoerd door Grootmeester Fra' Jean de la Valette het eiland tijdens het lange beleg van de Turken tussen 18 mei en 8 september 1565.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

Na deze overwinning worden de **stad en de haven van Valetta** gebouwd, genoemd naar de stichter, Grootmeester Fra' Jean de la Valette. De Ridders voeren belangrijke bouwprojecten uit die het uitzicht van Malta vorm geven: paleizen en kerken, nieuwe vestingwerken en fantastische tuinen. De architectuur en het kunstmecenaat bloeien. Op het eiland wordt een nieuw groot ziekenhuis gebouwd dat als één van de best georganiseerde en meest efficiënte ter wereld werd beschouwd. Er wordt eerst een school voor anatomie gesticht en later een medische faculteit. De Orde draagt in het bijzonder bij aan de ontwikkeling van de oogheelkunde en de farmacologie.

Naast deze activiteiten nam de Orde gedurende meerdere eeuwen ook deel aan de belangrijkste militaire operaties in de Middellandse Zee ter bestrijding van de Ottomaanse marine en de Noord-Afrikaanse piraten.

Door deel te nemen aan de **zeeslag bij Lepanto in 1571³** droeg de vloot van de Orde bij aan de overwinning van de christelijke vloot die een einde maakte aan de Ottomaanse expansie in Europa

Figuur 15 - Jean de la Valette

3.6 De Hospitaalridders en de georganiseerde zeeroverrij

Hoewel de Hospitaalridders begonnen als een vrome orde voor ziekenzorg in Jeruzalem⁴, transformeerden ze na het verlies van het Heilige Land tot de **meest gevreesde christelijke piraten van de Middellandse Zee**, beter bekend als de '*schrik van de moslimscheepvaart*'. Hun acties werden gelegitimeerd onder het mom van de *heilige oorlog*, maar waren in de praktijk vaak puur economisch gedreven.

GEORGANISEERDE PIRATERIJ: DE RHODIAANSE PERIODE (1310-1522)

Op Rhodos begonnen de ridders systematisch met het overvallen van schepen.⁵

- **Actief plunderen:** Ze vielen niet alleen militaire vloten aan, maar richtten zich bewust op **rijke islamitische handelsschepen** (Ottomanen en Mammelukken). De buitgemaakte goederen financierden hun luxueuze levensstijl en de bouw van hun forten.
- **Wreedheden en slavernij:** Opvarenden van de overvallen schepen werden massaal gevangengenomen. Moslims (en soms joodse handelaren) werden als **galleislaven** aan de roeibank van de riddergaleien geketend of op de slavenmarkten van Rhodos verkocht.
- **Aanvallen op de kust:** De ridders voerden brute plundertochten uit op de kustplaatsen van Anatolië en Egypte, waarbij dorpen werden platgebrand en de bevolking tot slaaf werd gemaakt.

³ **ZEESLAG BIJ LEPANTO (1571)** – Cruciale zeeslag waarbij de christelijke Heilige Liga de Ottomaanse vloot in de Golf van Patras (Ionische Zee, Griekenland) versloeg. De overwinning maakte definitief een einde aan de Ottomaanse hegemonie in de westelijke Middellandse Zee. Het gaf Europa terug psychologisch zelfvertrouwen en de overwinning leidde in de katholieke kerk tot de instelling van het feest van Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans.

⁴ De kerndoelstellingen van de Hospitaalridders waren: *ziekenzorg en bescherming van de pelgrims*. Zie hiervoor ook paragraaf 2.3 Twee doelstellingen: Ziekenzorg – Bescherming van pelgrims.

⁵ Zie ook: 3.3 1310-1523 – Rhodos.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

VERDER IN MALTA (1530-1798) – DE “MALTESE CORSO”

Na hun verhuis naar Malta⁶ professionaliseerden ze hun zeeroverij onder de officiële naam *Il Corso (de Maltese Kaapvaart)*.

- **Licenties voor piraterij:** De Orde functioneerde als een **staatsgeleide piratenorganisatie**. Ze gaven **kapersbrieven** (licenties) uit aan ridders en particuliere avonturiers. Iedereen die onder de vlag van de Orde voer, moest een percentage van de geplunderde buit afdragen aan de schatkist van de Grootmeester.
- **Barbaarse streken tegen bondgenoten:** Hoewel het officieel **verboden** was **om christelijke schepen aan te vallen**, kneep de Orde vaak een oogje toe. Regelmatig werden schepen van de christelijke Republiek Venetië of Franse handelaren geplunderd onder het valse voorwendsel dat ze "handel dreven met de vijand".
- **Economische uitbuiting van Grieken:** Tijdens hun strooptochten in de Egeïsche zee hitsten de ridders de lokale *orthodox-christelijke Grieken* op om in opstand te komen tegen de Ottomanen. Zodra het Ottomaanse leger tegenmaatregelen nam, trokken de ridders zich met hun buit terug en lieten ze de lokale Griekse bevolking achter om te worden uitgemoord.
- **Slavenmarkt van Valletta:** *Malta werd de spil van de christelijke slavenhandel in de Middellandse Zee*. Duizenden moslims leefden onder erbarmelijke en mensonterende omstandigheden in de slavenkerkers (*bagnos*) van Valletta.

EXTRA – DE “BAGNOS VAN VALLETTA” – DE HISTORISCHE GEVANGENIS VAN MALTA

Het woord *bagnio* of *bagno* werd gebruikt om de centrale gevangenissen aan te duiden waar de ridders van de Orde van Malta hun islamitische en christelijke dwangarbeiders en galeislaven opsloten.

Het complex werd eind 16de eeuw gebouwd en was de **grootste centrale gevangenis** op het eiland. Het was een stad in een stad, compleet met slaapzalen, een moskee voor de islamitische slaven, een kapel voor christelijke gevangenen, een rechtbank en zelfs een kapper.

De gevangenis had een **eigen ziekenboeg** (*Slave Infirmary*). Hoewel de omstandigheden zwaar waren, zorgden de ridders voor medische basiszorg om de arbeidskracht van de slaven (die onder andere hielpen bij de bouw van de vestingwerken van Valletta) te behouden.

⁶ Zie ook: 3.5 1530-1798 – Malta.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

Na de afschaffing van de slavernij op Malta⁷ werd het gebouw in de 19de en vroege 20ste eeuw achtereenvolgens gebruikt als Brits marinehospitaal, een school en een examenzaal.

Het gebouw bestaat helaas niet meer. Tijdens de hevige bombardementen op de Grand Harbour in de Tweede Wereldoorlog raakte het complex zwaar beschadigd. De overgebleven ruïnes zijn later gesloopt om plaats te maken voor een modern appartementencomplex in de huidige *St. Christopher Street no. 4* (nabij de *Lower Barrakka Gardens*).

BLOEDIGE VEROVERINGSTOCHTEN IN NOORD-AFRIKA (16DE-17DE EEUW)

Als bondgenoten van het Spaanse Rijk namen de Hospitaalridders actief deel aan grootschalige veroveringstochten en invasies in Noord-Afrika.

- **Invasie van Tunis (1535):** De ridders vochten mee in de armada van **Karel V** om Tunis te heroveren op de **Barbarijse kapers**. Na de inname werd de stad dagenlang bloedig geplunderd door de christelijke troepen, waarbij naar schatting 30.000 islamitische inwoners werden afgeslacht of tot slaaf gemaakt.
- **Aanvallen op Mahdia en Tripoli:** De ridders voerden agressieve amfibische landingen uit op de Noord-Afrikaanse kust om steden te bezetten, te plunderen en de islamitische bewoners te verdrijven.
- **Het beleg van Coron (1685):** Tijdens een aanval op de Ottomaanse stad Coron slachtten de geallieerde christelijke troepen, inclusief de ridders, een groot deel van het garnizoen af. De ridders namen honderden overlevenden mee terug naar Malta als persoonlijke slaven.

ONDERGANG VAN DE “PIRATENSTAAT”

Aan het eind van de 18de eeuw begon deze agressieve koers zich tegen de orde te keren. Europese grootmachten vonden de ongeremde piraterij van de ridders een stoorzender voor de internationale handel.

EXTRA TOELICHTING: GALEISLAVEN EN KAPERBRIEVEN

Voor een aanvullende duiding hierover, zie hoofdstuk 7 Het leven als kaper | Kaperbrieven en galeislaven, op blz. 34.

3.7 1798 - Napoleon

Maar aan alle mooie liedjes komt een – weliswaar voorlopig – einde. Door de **Franse Revolutie (1789-1799)** werden de goederen van de Orde in Frankrijk geconfisqueerd; ook de Maltese adel keerde zich wat tegen de ridders. De ridders en Malta werden economisch verarmd en de adel en de bevolking was hen liever kwijt dan rijk.

In **1798** maakte **Napoleon Bonaparte** een definitief einde aan de militaire piratenstaat. Hij nam Malta zonder veel weerstand in, hief de kaapvaart op en liet alle moslimslaven direct vrij⁸.

⁷ De slavernij op Malta werd afgeschaft op 16 juni 1798 bij de Franse inval en bezetting van het eiland onder leiding van Napoleon Bonaparte.

⁸ Bij **decree van Napoleon van 16 juni 1798**. Tijdens zijn verblijf van slechts zes dagen in Valletta vaardigde Napoleon 10 verordeningen uit met in totaal 98 artikelen om het middeleeuwse riddersysteem te vervangen door de idealen van de Franse Revolutie, *Liberté, égalité, fraternité*. – Alle slaven werden per direct tot vrije burgers verklaard (zowel overheids-slaven als privés-laven); het woord “slaaf” werd uit alle openbare registers en juridische documenten geschrapt en de *buonavogli* (vrije burgers die omwille van hoge schulden als roeier op de galeien moesten dienen) werden vrijgelaten.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

De Franse invasie van Malta in juni 1798 was een bliksemsnelle militaire operatie die binnen slechts drie dagen de 268 jaar durende heerschappij van de ridders van de Soevereine Militaire Hospitaalorde van Sint-Jan van Jeruzalem beëindigde. De laatste grootmeester **Ferdinand von Hompesch zu Bolheim (1744-1805)**⁹ trad af.

Malta diende voor Napoleon als een cruciale strategische springplank in de Middellandse Zee voor zijn grotere expeditie naar Egypte.

3.7.1 DE CONTEXT EN AANLOOP

Napoleon vertrok in mei 1798 vanuit Toulon met een gigantische armada van meer dan 300 à 472 schepen en zo'n 30.000 tot 36.000 soldaten. Het officiële doel was Egypte, maar Napoleon had zijn zinnen gezet op Malta vanwege de strategische havens en de enorme versterkingen rond Valletta.

De Orde van Malta was op dat moment zwaar verzwakt door **interne verdeeldheid en financiële problemen**, mede omdat de Franse Revolutie al hun bezittingen in Frankrijk had geconfisqueerd. Bovendien was de meerderheid van de ridders van Franse komaf, wat hun loyaliteit wankel maakte.

Figuur 17 - Ferdinand von Hompesch zu Bolheim

3.7.2 DE INVASIE (9 – 12 JUNI 1798)

Napoleon gebruikte een berekend **voorwendsel** om de aanval in te zetten:

- **9 juni:** De Franse vloot arriveerde voor de kust van Valletta. Napoleon eiste dat zijn hele vloot de haven mocht binnenvaren om water en voorraden in te slaan om daarna zijn tocht naar Egypte verder te zetten.
- **Het weigeren van de eis:** Grootmeester Ferdinand von Hompesch zu Bolheim weigerde dit. Hij beriep zich op de neutraliteit van Malta en stelde dat er slechts twee buitenlandse schepen tegelijk binnen mochten. Napoleon wist dat dit te lang zou duren en zijn vloot kwetsbaar zou maken voor de Britse admiraal Nelson.
- **10 juni:** Om 04:00 uur lanceerden de Fransen gecoördineerde amfibische landingen op vier strategische punten op Malta en Gozo¹⁰.
- **De strijd:** Hoewel enkele lokale Maltese milities en regimenten (zoals bij Fort San Lucian) fel weerstand boden, deserterden veel Franse ridders binnen de Orde of weigerden ze tegen hun

⁹ FERDINAND VON HOMPESCH was de 71ste grootmeester van de Orde van Malta en de eerste Duitser die deze functie vervulde.

¹⁰ De vier strategische landingspunten waar Napoleon op 10 juni 1798 landde waren: **1. St. Paul's Bay** (Noord-Malta). De ridders hadden hier diverse batterijen en fortificaties maar de Fransen wisten de verdediging te omzeilen. Daarna trokken ze verder naar Mdina om die in te nemen. **2. St. Julian's Bay** (Centraal Malta bij Valletta). Meest kritieke landingsplaats bij de verstrekte hoofdstad Valletta. Felle weerstand van de lokale Maltese milities maar de Fransen waren in de meerderheid en braken snel door. **3. Marsaxlokk Bay** (Zuid-Malta). Een van de grootste natuurlijke havens van het eiland. Hielden stand totdat Valletta zelf capituleerde. **4. Ramlà Bay** (Gozo). Uitschakelen van de verdediging op dit eiland zodat de Fransen niet in de rug konden worden aangevallen.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

eigen landgenoten te vechten. Volgens hun eigen regels mochten de ridders daarenboven alleen tegen niet-christenen vechten. De Fransen werden bovendien gesteund door een groot deel van de bevolking die genoeg hadden gekregen van de decadentie van de ridders. De Maltese troepen trokken zich terug achter de muren van Valletta.

- **12 juni:** Hoewel Valletta een lange belegering had kunnen doorstaan, capituleerde Grootmeester Von Hompesch. Hij droeg de soevereiniteit van het eiland over aan Frankrijk in ruil voor Franse pensioenen en landgoederen voor zichzelf en zijn ridders.

3.7.3 ZES DAGEN IN VALLETTA: DE RADICALE HERVORMINGEN

Napoleon verbleef van 13 tot 19 juni in het **Palazzo Parisio in Valletta**. In slechts zes dagen tijd vaardigde hij 10 decreten uit met 98 artikelen die de Maltese samenleving compleet op haar kop zetten om het eiland te integreren in de Franse Republiek:

- **Sociale gelijkheid:** De adel en het feodale stelsel werden afgeschaft.
- **Mensrechten:** De slavernij werd verboden en alle Moorse en Turkse slaven werden vrijgelaten.
- **Recht en religie:** De Inquisitie werd gesloten en de politieke macht van de katholieke kerk werd ingeperkt.
- **Onderwijs en bestuur:** Er werden plannen gemaakt voor een modern rechtssysteem, gratis openbaar onderwijs (15 openbare scholen) en het Frans werd de officiële taal.

Tegelijkertijd plunderde Napoleon de schatkist van de Orde en strippte hij de Maltese kerken van goud, zilver en kostbaarheden om zijn Egyptische campagne te financieren. Zelfs het ceremoniële zwaard van de historische grootmeester Jean de la Valette werd meegenomen (en ligt vandaag nog in het Louvre)¹¹.

3.7.4 DE NASLEEP: VAN BEZETTING TOT OPSTAND

Napoleon vertrok op 19 juni naar Egypte en liet een garnizoen van 4.000 Franse soldaten achter onder leiding van generaal **Claude-Henri Belgrand de Vaubois**.

Het Franse succes was echter van korte duur. De diep religieuze Maltese bevolking raakte snel gefrustreerd door de plunderingen van de kerken, het niet uitbetalen van pensioenen en de antiklerikale wetgeving.

Wanneer de **Britse admiraal Nelson** in augustus 1798 de Franse vloot vernietigde in de Slag bij de Nijl (Aboukir), raakten de Fransen op Malta geïsoleerd.

Op **2 september 1798** brak een massale **Maltese volksopstand** uit. De Fransen werden al snel uit het binnenland verdreven en gedwongen zich te verschansen achter de muren van Valletta. Na een twee jaar durende blokkade door de Maltezers en de Britse marine, gaven de Fransen zich in **september 1800** over, waarna Malta een Brits protectoraat werd.

¹¹ Het gouden en diamanten ceremoniële pronkzwaard en de dolk van grootmeester Jean de la Valette bevinden zich in het Louvre te Parijs. Dit pronkzwaard was een persoonlijk eerbetoon en geschenk van koning Filips II van Spanje aan de la Valette na diens overwinning in 1565. Het echte gevechtswaard en de hoed die de la Valette droeg tijdens het Beleg van Malta in 1565 bevinden zich in de Sint-Laurenskerk te Birgu (Vittoriosa).

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

3.8 1798 – De ridders in ballingschap

De verdrijving van Malta door Napoleon I in 1798 stortte de Orde van Sint-Jan in haar grootste existentiële crisis sinds haar oprichting.

De Orde raakte haar soevereine grondgebied, haar vloot en haar enorme bezittingen kwijt.

Toch wist de Orde te overleven door zichzelf te transformeren van een militaire, territoriale mogendheid tot een wereldwijde humanitaire organisatie.

Figuur 18 - De Orde van Malta verdreven door Napoleon

© De Soevereine Orde van Malta (Nederland)

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

4 DE ORDE NA HET VERLIES VAN MALTA

4.1 De Russische Reddingslijn en Crisis (1798 – 1803)

Na de vlucht van Malta zochten veel ridders hun toevlucht in Sint-Petersburg (*een tweede diaspora*).

- **De Russische Grootmeester (1798):** In een wanhopige poging om te overleven, kozen de ridders tsaar Paul I van Rusland (1754-1801) tot hun nieuwe Grootmeester. Dit was historisch zeer ongebruikelijk, aangezien de tsaar Russisch-orthodox was en niet katholiek. Paul I accepteerde de rol en hij werd de **72ste Grootmeester**. Hij creëerde een **Russisch Grootprioraat** om de Orde financieel in leven te houden. Dat werd toegestaan en de orde werd een **oecumenische ridderorde**. Voor aanvullende informatie zie hoofdstuk 8 Diplomatiek verkeer tussen Rusland en Rome (1798-1803) op blz. 39.
- **De moord op de tsaar (1801):** Na de moord op Paul I in 1801 weigerde zijn opvolger, tsaar Alexander I, de titel van Grootmeester. Hij gaf de pauselijke stoel de ruimte om de Orde te reorganiseren volgens de katholieke statuten.
- **Verlies van Malta (1802-1814):** Bij de Vrede van Amiens (1802) werd afgesproken dat Malta moest worden teruggegeven aan de Orde. Groot-Brittannië weigerde dit echter uit te voeren.

Figuur 19 - Tsaar Paul I

In 1803 werd door paus Pius VII – onder druk van Napoleon – een grootmeester benoemd in de nieuw gecreëerde Orde van Malta, exclusief katholiek (SMOM), met zetel te Rome en vestigingen in Malta.

Met het **Verdrag van Parijs (1814)** werd Malta definitief een officieel onderdeel van het Britse Rijk. **De Orde was haar thuisland Malta voorgoed kwijt.**

4.2 Van de Romanovs tot de Karageorgevitchs

4.2.1 DE INTERIM-PERIODE EN DE SLUITING VAN RUSLAND (1817)

Na de moord op tsaar Paul I in maart 1801 stortte de visie voor een **Russisch-Maltese grootmacht** direct in.

De nieuwe tsaar Alexander I weigerde de titel van grootmeester. In 1803 droeg hij de officiële pauselijke regalia (de kroon en het zwaard) over aan de door het Vaticaan benoemde katholieke grootmeester Tommasi van de nieuw gecreëerde Soevereine Militaire Orde van Malta (SMOM). Hij trad officieel terug als “Beschermer – Lord Protector” van de Orde.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

De financiële genadeslag volgde in 1810. Rusland was verwickeld in de kostbare Napoleontische oorlogen. **Alexander I nationaliseerde per decreet alle commanderijen en bezittingen** van het Russische Grootprioraat.

De Orde verloor al haar inkomsten op Russisch grondgebied.

In 1817 vaardigde tsaar Alexander I het definitieve decreet uit waarbij het **Grootprioraat van Rusland officieel werd opgeheven** en het dragen van de Maltese insignes in het openbaar strafbaar werd gesteld.

4.2.2 DE EEUW VAN DE ERFCOMMANDEURS (1817 – 1917)

Hoewel de Orde staatsrechtelijk niet meer bestond in het Keizerrijk Rusland, bleef ze genetisch en sociaal in stand via de **Erffcommandeurs (Hereditary Commanders)**.

- **Tsaar Paul I** had adellijke Russische families (zoals *Demidov, Golitsyn, Troubetzkoy, Sheremetev* en *Dolgorukov*) het recht gegeven om hun riddertitels via het **eerstgeboorterecht** over te dragen op hun zonen.
- Gedurende de gehele 19de eeuw bleven deze families **de traditie privé** koesteren. De titels werden vermeld in genealogische registers van de Russische adel. Het functioneerde als een *exclusieve, elitaire club* die de herinnering aan de oecumenische Orde van Paul I levend hield, ver weg van het gezag van de katholieke Orde (SMOM) in Rome. Op 10 januari 1908 ondertekende de grootvorst **Alexander Michajlovitsj** (neef en schoonbroer van tsaar Nicolaas II) in het Waldorf-Astoria hotel in New York het memorandum waarmee de **Grand Priory of America** officieel werd opgericht.

4.2.3 DE RUSSISCHE REVOLUTIE VAN 1917 EN DE PARIJSE REORGANISATIE (1917-1950)

De Russische Revolutie van 1917 bracht de **definitieve breuk**. De bolsjewieken schaften de adel af en executeerden talloze aristocraten. De overlevende erfcommandeurs en vele adellijke families vluchtten naar West-Europa.

Figuur 20 - Grootvorst Alexander Michajlovitsj Romanov

Op **24 juni 1928** kwamen twaalf overgebleven Russische erfcommandeurs in ballingschap bijeen in Parijs. Onder de formele **bescherming van grootvorst Alexander Michajlovitsj** (en later grootvorst Andrei Vladimirovitsj) van het Huis **Romanov** richtten zij de **Union des Commandeurs Héréditaires de la Grand Prieuré de Russie** op. Zij claimden de legitieme, oecumenische voortzetting te zijn van het Russische Grootprioraat uit 1798. Ze begonnen in de jaren '30 en '40 ook niet-Russen toe te laten tot hun gelederen om de organisatie te internationaliseren en te financieren.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

4.2.4 DE VERSnipPERING EN DE ZOEKTOCHT NAAR SOEVEREINITEIT (1950 – 1961)

Na de Tweede Wereldoorlog verplaatste het zwaartepunt van deze tak zich gedeeltelijk naar de **Verenigde Staten** vanwege de Koude Oorlog in Europa.

De Orde raakte echter diep intern verdeeld. Binnen het Huis **Romanov** ontstond onenigheid over wie de **rechtmatige troonpretendent** van Rusland was en wie dus de titel van '**Protector**' van de Orde mocht voeren.

De ridders realiseerden zich dat een *adellijke vereniging in Parijs of New York* volgens het internationaal recht geen echte "soevereine ridderorde" was. Om diplomatieke status te hebben, had een orde een soeverein staatshoofd nodig als beschermheer (*fons honorum*).

4.2.5 DE REDDING DOOR KONING PETER II VAN JOEGOSLAVIË (1961)

Dit vacuüm bracht de ridders in contact met **koning Peter II van Joegoslavië (1923-1970)**, die sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog in ballingschap leefde in de **Verenigde Staten**.

Figuur 21 - Z.M. Koning Peter II van Joegoslavië

- **De Joegoslavische link:** De Joegoslavische koninklijke familie had een **historische band met de traditie**: zij hadden in 1928 **de meest heilige relikwieën van de Orde**¹² (waaronder de rechterhand van Johannes de Doper) van de Romanovs gekregen.
- **De Alliantie:** In 1961 zochten de leiders van de **oecumenische tak** formeel toenadering tot Peter II. Omdat hij weliswaar zijn troon kwijt was, maar **nooit officieel troonsafstand had gedaan**, bezat hij nog altijd de koninklijke status om titels en ridderslagen uit te delen (*jus honorum*).
- **De doorstart:** Peter II accepteerde de uitnodiging, werd in 1962 de officiële **Grootprotector** en vaardigde in 1963 en 1964 de historische koninklijke handvesten en een nieuwe grondwet uit. Hiermee hief hij de Orde definitief op uit haar status van "Franse vluchtelingenvereniging" en legde hij het fundament voor de organisatie die zich uiteindelijk in **St.**

Paul's Street in Valletta zou vestigen.

DE EERSTE ONTMOETINGEN TUSSEN DE RIDDERS VAN DE RUSSISCHE TRADITIE EN KONING PETER II

Deze vonden plaats in de jaren 50 en 60 in de **Verenigde Staten van Amerika**. Zij vormden een cruciale diplomatieke reddingslijn voor de oecumenische tak van de Orde.

In de jaren vijftig leefde koning Peter II in **ballingschap** in de Verenigde Staten, hoofdzakelijk in New York en later nabij Chicago. Zijn leven was zwaar: de communisten hadden zijn koninkrijk afgepakt, zijn

¹² Zie hiervoor het aparte hoofdstuk 9 De Relieken van de Orde van Sint-Jan van Jeruzalem op blz. 31.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

huwelijk met koningin Alexandra wankelde en hij kampte met zware financiële problemen en alcoholisme.

Tegelijkertijd zocht een invloedrijke factie van de **Amerikaanse oecumenische ridders** (die opereerden onder de naam *Sovereign Order of St. John of Jerusalem*) onder leiding van de ambitieuze "Kanselier" **Charles Pichel** wanhopig naar een legitiem, koninklijk staatshoofd. Zij hadden een soeverein nodig (*fons honorum*) om hun titels internationaal rechtsgeldig te maken en zich te onderscheiden van de katholieke SMOM in Malta waar de paus hun *fons honorum* is.

De eerste formele toenadering vond plaats via gemeenschappelijke connecties in de New Yorkse high-society en adellijke kringen in ballingschap.

De ridders benaderden Peter II niet zomaar als een willekeurige koning. Ze speelden direct in op zijn emotie en familiegeschiedenis. Zijn familie had immers in 1928 **de meest heilige relikwieën** van de Hospitaalridders (waaronder de rechterhand van Johannes de Doper) persoonlijk van de Romanovs ontvangen. De ridders overtuigden Peter II ervan dat het zijn **historische en spirituele plicht** was om de oecumenische traditie van Paul I, die zo nauw met zijn familie verbonden was¹³, te beschermen.

Voor de verarmde koning bood de Orde ook een uitweg. De Amerikaanse tak had vermogende leden **en beloofde hem financiële stabiliteit**, status en een hernieuwde rol op het wereldtoneel als leider van een internationale broederschap.

TOETREDING EN ACCEPTATIE (1961-1962)

De definitieve, ceremoniële doorbraak vond plaats in 1961.

Tijdens een besloten bijeenkomst in New York trad koning Peter II in 1961 officieel toe tot de Orde. Hij ontving de hoogste ridderrangen binnen deze traditie.

In **januari 1962** accepteerde Peter II formeel de rol van **Grootprotector (Koninklijke Beschermheer)** van de Orde. Dit was de cruciale stap: hiermee plaatste de koning zijn koninklijke status en het zegel van het Huis Karadjordjević achter de organisatie.

DE HANDVESTEN (1963-1965)

De dynamiek die tijdens deze eerste ontmoetingen ontstond, leidde direct tot de **belangrijkste juridische documenten** van de oecumenische Orde:

- **Het Koninklijk Handvest (1 oktober 1963):** Peter II tekende in New York een officieel *Royal Charter*. Hierin verklaarde hij dat de Orde onder zijn permanente dynastieke bescherming stond.
- **De Grondwet (19 maart 1964):** Hij bekrachtigde een volledig nieuwe grondwet voor de ridders. Deze grondwet is nog steeds de basistekst voor de *Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders* vandaag.
- **De eed in de kathedraal (1965):** De alliantie culmineerde op 21 juni 1965, toen koning Peter II in de vroege ochtend tijdens een plechtige oecumenische dienst in New York officieel de eed aflegde als de **73ste Grootmeester van de Orde**. *Hiermee herstelde hij direct de*

¹³ De koninklijke familie **Karadjordjević** van Joegoslavië en de keizerlijke familie **Romanov** van Rusland zijn via meerdere adellijke huwelijken in de 19de en 20ste eeuw zeer nauw met elkaar verwant. Koning Peter II is een directe **achter-achter-achterkleinzoon** van tsaar Paul I. Deze lijn loopt via Peter II's moeder, koningin Maria van Joegoslavië (geboren als prinses van Roemenië).

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

koninklijke, oecumenische traditie die zijn betovergrootvader in de 5de generatie Paul I (de 72ste grootmeester) in 1798 in Sint-Petersburg was begonnen.

Dankzij deze ontmoetingen in de New Yorkse ballingschap kon deze tak de decennia daarna overleven, om uiteindelijk in de jaren negentig te landen in het paleis aan **St. Paul's Street in Valletta**, dat nog steeds tot op vandaag het hoofdkantoor is.

Figuur 22 - Hoofdkantoor | Valletta (Malta) - St. Paul's Street 223

Figuur 23 - Hoofdkantoor OSJ - Kapel en Museum

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

5 SCHISMA'S IN DE TWINTIGSTE EEUW

5.1 Schets

De geschiedenis van de *Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders (OSJ)* kent vanaf de jaren zestig van de 20ste eeuw een **uiterst complex en versplinterd verloop**.

De **kern** van deze specifieke historische vertakking ligt in de overtuiging dat zij de **legitieme opvolger zijn van de Russische Grootpriorij van de Orde** (gesticht onder tsaar Paul I).

Toen de **ex-koning Peter II van Joegoslavië** op **21 juni 1965** officieel de eed aflegde als de **73ste Grootmeester**, bracht hij de felbegeerde koninklijke soevereiniteit (*fons honorum*) in de orde.

Echter, direct na zijn eedaflegging en na zijn overlijden in 1970 explodeerde de orde in opeenvolgende schisma's door *strijd over statuten, nationalisme en leiderschap*.

5.2 Het Franse Schisma (1965): De breuk van de Cassagnac

Nog in het kroningsjaar van koning Peter II (1965) ontstond het allereerste grote schisma. **Kolonel Paul de Granier de Cassagnac**, die een sleutelrol had gespeeld bij het overtuigen van de koning om het grootmeesterschap te aanvaarden, raakte in conflict met de Amerikaanse en internationale facties binnen de OSJ.

- **De splitsing:** Cassagnac scheidde zich met het voltallige Franse Prioraat af.
- **Het resultaat:** Dit schisma vormde de basis van de ***Regular Order of St. John of the Holy Land, Knights Hospitaller***. Onder deze tak regeerden achtereenvolgens prins Carol van Roemenië (als Grootmeester van 1968 tot 1971) en later de Franse generaal graaf de Remond de Chelas.

OORZAAK VAN HET SCHISMA

De wortels van het conflict liggen in de vroege jaren 60 van de 20ste eeuw. Kolonel **Paul de Granier de Cassagnac** trad in 1962 aan als Grootmeester van de oecumenische OSJ-lijn. Hij deed dit met een duidelijk driedelig hervormingsprogramma:

1. Het **hoofdkwartier** van de Orde definitief terugbrengen naar Europees grondgebied.
2. De definitieve **uitzetting en isolatie van Charles Pichel** (de Amerikaanse kanselier wiens historische claims over de zogenaamde 'Shickshinny'-lijn in Pennsylvania onder vuur lagen).
3. Een grondige **herziening** en europeanisering van de **Grondwet** van de Orde.

Hoewel de Cassagnac aanvankelijk de steun had van Europese prioraten, begonnen er achter de schermen felle politieke manoeuvres. De Amerikaanse groeperingen wilden een *legitiem staatshoofd* aan het roer om internationale diplomatieke erkenning te forceren. Zij vonden dit in de ex-koning **Peter II van Joegoslavië**.

Op **25 maart 1965** kwamen protesterende baljuws bijeen in Zürich. Zij zetten de Cassagnac af als actieve Grootmeester en 'degradeerden' hem tot ere-grootmeester om de weg vrij te maken voor koning Peter II als Grootmeester. De Cassagnac pikte deze Amerikaanse coup en de schending van de interne procedures niet. Toen koning Peter II in juni 1965 officieel de grondwet tekende en de eed aflegde in Valletta, weigerde de Cassagnac de verkiezing te erkennen. De breuk tussen Frankrijk/Europa en het Amerikaans-Maltese blok was een feit.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

AFGESPLITSTE PRIORATEN EN COMMANDERIJEN

De Cassagnac nam nagenoeg het volledige continentale Europese netwerk mee dat loyaal aan hem was en de Amerikaanse invloed wantrouwde. De kern van de afsplitsing bestond uit:

- **Het Groot-Prioraat van Frankrijk:** Dit vormde de absolute ruggengraat van het schisma. Zij vestigden hun spirituele en administratieve centrum in de middeleeuwse **Abdij van Vaucelles** in Noord-Frankrijk.
- **Het Groot-Prioraat van Duitsland:** De Duitse ridders volgden de Franse lijn onmiddellijk in hun afkeer van de Joegoslavisch-Amerikaanse constructie.
- **Lokale Commanderijen:** Verschillende historische commanderijen in Centraal-Europa en het Middellandse Zeegebied braken hun banden met de tak in Valletta. Er waren ook Belgische ridders en structuren betrokken bij deze traditie.

VERDERE VERLOOP

Na de formele splitsing in 1965 transformeerde de groep rond de Cassagnac zich tot de **Franse Broederschap van de Orde van Sint-Jan van Jeruzalem** en later de **Regular Order of St. John of the Holy Land (Knights Hospitaller)**.

In **1966** overleed kolonel de Cassagnac onverwacht. Er werden onmiddellijk verzoeningsgesprekken gestart tussen de Franse ridders en de koninklijke groep van Peter II, maar deze liepen volledig stuk op constitutionele details. Daarna zocht de Franse 'Regular' orde een eigen bron van soevereiniteit (*fons honorum*) en vond die in 1967 in **prins Mircea Carol van Roemenië** (Hohenzollern-Sigmaringen, de zoon van koning Carol II). Hij werd geïnstalleerd als hun nieuwe Grootmeester.

Onder leiding van de (later geëxcommuniceerde) Franse priester **frère Delecambre** gleed de abdij van Vaucelles deels af naar esoterische en gnostische studies, wat de breuk met de reguliere christelijke tradities van de OSJ in Valletta versterkte.

Na de dood van prins Carol in 1974 werd de lijn voortgezet door Franse militairen. In 2000 en 2018 werden er nog nieuwe spirituele regels en handboeken voor de orde gepubliceerd.

Kleine, discrete groepen in met name Frankrijk en Bretagne opereren nog altijd onder de naam *Ordre Régulier Œcuménique des Chevaliers Hospitaliers de Saint-Jean*. Zij behouden hun eigen esoterisch-oecumenische karakter. De Belgische tak van de Orde besloot in **1999** expliciet om zichzelf *niet* langer te identificeren met deze Orde en zij sloten zich aan bij de tak van de *Hereditary Russian Commanders* (de erfelijke Russische commandeurs) met een hoofdkwartier in New York¹⁴.

¹⁴ De traditie van de Russische Commandeurs — net als de rest van de oecumenische traditie — is organisatorisch verdeeld over twee invloedrijke hoofdfacties, elk met een eigen actieve zetel: **de Frans-Europese Factie (The Russian Grand Priory)** (Parijs) en **De Amerikaans)Orthodoxe Factie** (Florida-USA). Hoewel hun bestuurlijke hoofdkantoren zich dus in Parijs en Florida bevinden, maken beide Russische takken voor speciale jubilea en internationale conferenties nog steeds frequent gebruik van het historische **Palazzino Sapienti** aan de St. Paul's Street in Valletta, Malta. Dit gebouw fungeert als een gedeeld spiritueel en historisch ankerpunt voor de oecumenische en Russische tradities. | Het Grootprioraat van de Benelux met als Prioraten van de Lage Landen en Prioratus Flandriae, valt ook onder deze internationale structuur te Malta.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

5.3 Het Post-Peter II Opvolgingsschisma (1970): De King-vs.-Prince Breuk

Toen koning **Peter II** in **november 1970** in de **Verenigde Staten overleed**, ontstond er een diepe constitutionele crisis over wie hem moest opvolgen. Dit splitste de resterende ridders definitief in twee gigantische internationale blokken:

- **De Joegoslavisch-Koninklijke Factie (De Karageorgevitch-lijn):** Een aanzienlijk deel van de ridders koos de broer van de koning, **prins Andrej van Joegoslavië**, als de nieuwe Grootmeester. Deze tak bleef sterk verankerd in de statuten van koning Peter II en behield brede steun in de Angelsaksische landen en Australië. Na de dood van Andrej werd deze lijn voortgezet door ridders zoals Anthony Zammit en later prins Karl Wladimir Karageorgevitch.
- **De Amerikaanse/Maltese Constitutionele Factie:** Andere ridders **weigerden de automatische overdracht** aan de Joegoslavische prinsen te accepteren en splitsten zich af om een *strikt democratisch en electoraal systeem* te hanteren, gebaseerd op de ridders die in de Verenigde Staten en Malta (St. Paul's Street) waren achtergebleven.

5.4 De Vorming van de "Federatie van Autonome Prioraten"

Tijdens de woelige overgangsjaren in de jaren 70 en vroege jaren 80 besloot een aanzienlijke groep ridders binnen de OSJ-structuren dat de constante ruzies tussen de koninklijke troonpretendenten de charitatieve missie schaadden.

- **De afsplitsing:** Zij braken met zowel de Amerikaanse hoofdfactie als met de Joegoslavische prinses.
- **Het resultaat:** Zij vormden de ***Sovereign Order of Saint John of Jerusalem, Knights of Malta, Federation of the Autonomous Priories (KMFAP)***. Deze organisatie groeide uit tot een internationale structuur die zich profileert als een *oecumenische staatloze orde*, maar functioneert volledig **los** van de historische zetel in Valletta.

5.5 Het "OSJ Malta" versus "OSJ Amerika" Schisma

Zelfs de ridders die trouw bleven aan de historische oecumenische lijn zonder actieve Joegoslavische prinses aan het roer, bleven niet gespaard van interne strubbelingen. Rond de eeuwwisseling en in de vroege 21ste eeuw ontstond er een administratieve en juridische breuk tussen het hoofdkwartier in de USA en de ridders op Malta zelf.

- **OSJ Malta (Zetel Valletta):** De ridders gevestigd rond het historische centrum in Malta claimden dat de soevereiniteit van de Orde geografisch verbonden moest blijven aan het eiland. Zij opereren vandaag de dag onafhankelijk onder lokaal Maltees bestuur (met Grootmeester Paul Borg).
- **OSJ International / Amerika¹⁵:** De Amerikaanse prioraten bleven functioneren onder hun eigen soevereine raad, onafhankelijk van de directe besluitvorming in Valletta. Heden bevindt het officiële International Office (*Grand Magistry*) van deze specifieke tak zich in **Vancouver, Brits-Columbia (Canada)**. Vanuit dit hoofdkantoor in Vancouver wordt een wereldwijd netwerk van prioraten en commanderijen aangestuurd.

¹⁵ Deze Amerikaanse traditie wordt ook de "Shickshinny Orde" of de "Pichel-lijn" genoemd, naar haar grondleggers.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

6 DE HUIDIGE GENERATIE VAN DE KONINKLIJKE FAMILIE KARADORDEVIC

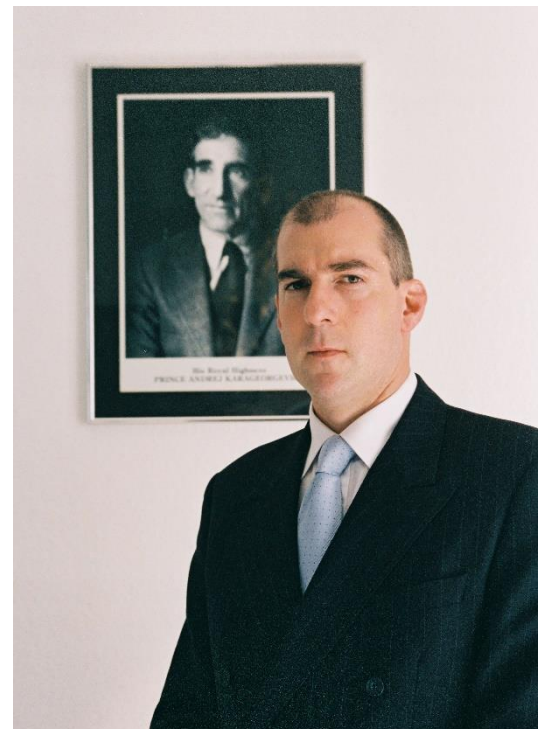
6.1 Prins Karl Wladimir

De huidige generatie van de koninklijke familie **Karadordević** is nog altijd rechtstreeks en via een formele dynastieke lijn betrokken bij de oecumenische Orde van Sint-Jan aan **St. Paul's Street 223 in Valletta**.

6.1.1 DYNASTIEKE BESCHERMING DOOR PRINS KARL WLADIMIR

Na de dood van koning Peter II (1970) werd de koninklijke bescherming van de Orde overgedragen binnen de familie Karadjordjević:

- **Prins Andrej van Joegoslavië** (de jongere broer van Peter II) nam eind jaren '70 de rol van *High Protector* en later Grootmeester op zich. Hij was degene die hielp de Orde definitief te herpositioneren richting het eiland Malta.
- **Prins Karl Wladimir Karageorgevitch (° 1964)** (de zoon van prins Andrej en neef van koning Peter II) nam nadien het stokje over. Onder zijn actieve koninklijke patronaat (*patronage*) opereert de tak in Valletta nog steeds. Hij fungeert als de **hoogste adellijke beschermheer** die de historische continuïteit en de grondwet van 1964 waarborgt.

Figuur 24 - Z.K.H. Prins Karl Wladimir

6.1.2 BEHOUD VAN DE "KONING PETER II-GRONDWET"

De ridders in het paleis **Palazzino Sapianti** in Valletta ontleen hun dagelijkse werking en legitimiteit direct aan de documenten die door Peter II in 1964 zijn getekend. De huidige generatie van de Joegoslavische prinsen bezoekt en inspecteert de Maltese commanderie geregeld om te controleren of de statuten en de oecumenische visie (hulp aan armen en zieken zonder onderscheid van geloof) correct worden nageleefd.

6.1.3 DE HERDENKING EN DE RELIKWIEËN-CONNECTIE

In **juni 2013** werd het lichaam van koning Peter II — na decennia in een Amerikaans graf te hebben gelegen — ceremonieel gerepatriëerd en bijgezet in het **koninklijke mausoleum in Servië**. Tijdens deze staatsbegrafenis stuurde de Orde uit St. Paul's Street een officiële delegatie van ridders naar Servië om, zij aan zij met de huidige generatie Karadordević-prinsen, eer te bewijzen aan hun **73ste Grootmeester**.

Tegelijkertijd onderhoudt de familie de banden met **de orthodoxe kerk in Montenegro**, waar de rechterhand van Johannes de Doper (die ooit door hun grootvader werd gered) nog altijd ligt. Voor aanvullende informatie over de relikven van de Orde, zie hoofdstuk 9 De Relieken van de Orde van Sint-Jan van Jeruzalem op blz. 42.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

6.1.4 ZIJN HUIDIGE CONNECTIE MET OSJ

Tegenwoordig reist prins Karl Wladimir (die in Duitsland woont) vanwege zijn gevorderde leeftijd en de decentralisatie van de prioraten niet meer standaard voor elke halfjaarlijkse investituur naar Malta. Het dagelijkse bestuur en de ridderslagen in het **Palazzino Sapienti** worden nu hoofdzakelijk waargenomen door de Grootmeester en de Grootcommandeur.

Wanneer de prins tegenwoordig bijdraagt, gebeurt dit vaker via formele, schriftelijke koninklijke proclamaties of videoboodschappen die tijdens het overleg in de Troonzaal in Valletta worden voorgelezen, of tijdens exclusieve, kleinschalige besloten bezoeken aan het paleis om het archief te inspecteren.

Figuur 25 - Z.K.H. Prins Peter

6.1.5 DE VOLGENDE GENERATIE | PETER KARADORDEVIC (1980)

Hij is de oudste zoon van kroonprins Alexander van Joegoslavië en prinses Maria da Gloria van Orléans en Braganza en de kleinzoon van koning Peter II van Joegoslavië.

6.1.6 HEDEN

Onze orde is deze **oecumenische voortzetting** van de oude Orde van de Hospitaalridders van Sint-Jan van Jeruzalem.

De leuze van de OSJ is sinds de stichting in 1113: ***Pro fide, pro utilitate hominum*** – voor het geloof, voor het welzijn van de mensen. **Twee evenwaardige pijlers. Voor het geloof, voor het welzijn van de mens.**

De orde is geen gebeds- of bezinningsgroep maar evenmin alleen gericht op het welzijn van de mensen zoals de hedendaagse serviceclubs.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

7 HET LEVEN ALS KAPER | KAPERBRIEVEN EN GALEISLAVEN

Het **leven** aan boord van een galei en de strikte **regelgeving** achter de schermen laten zien hoe de ridders van Sint-Jan functioneerden als een **hooggeorganiseerde, gemilitariseerde piratenstaat**. Achter de religieuze façade ging een harde, winstgedreven realiteit schuil.

Figuur 26 - Galei ten tijde van de Ridders

7.1 Het dagelijkse leven van een galeislaaf (*Buonavoglia of Sgaborro*)

Het leven op een galei van de Orde behoorde tot de **zwaarste beproevingen** uit de maritieme geschiedenis. De **roeiers** bestonden hoofdzakelijk uit gevangen moslims, aangevuld met veroordeelde christelijke criminelen en schuldenaren.

- **Vastgeketend aan de bank:** Slaven zaten met **vijf tot zes man aan één zwaar roeierhouten roer** (een riem van wel 12 meter lang). Ze waren met een zware ijzeren ketting aan hun voet permanent aan de houten roeibank (*banco*) bevestigd.
- **Hygiëne en slapen:** Slaven sliepen, aten en ontlastten zich op exact dezelfde plek waar ze werkten. Er was geen beschutting tegen de brandende zon of ijskoud zeewater. De stank van een galei was zo penetrant dat men een schip kilometers ver de wind in kon ruiken.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

- **Het dieet:** Het voedsel was puur brandstof om te overleven. Het bestond uit *biscuit* (keihard scheepsbrood), een waterige soep van bonen of linzen, en een minimale hoeveelheid water. Soms kregen ze een scheut azijn in het water om bacteriën te doden.
- **Continu roeien:** Tijdens een jacht moesten de slaven soms **10 tot 20 uur onafgebroken roeien** op een moordend tempo van 20 tot 25 slagen per minuut. Wie instortte door uitputting, werd simpelweg overboord gegooid om plaats te maken.

7.2 Wreedheden en straffen op zee

Op de galei heerste de *Comito* (de bootsman) samen met zijn opzieners. Zij liepen over de *corsia* (de centrale loopbrug tussen de roeiers) met zware bullenpezen of lagedikte touwen¹⁶.

- **De zweep als ritme:** Fysiek geweld was geen incident, maar een managementtool. Als het ritme vertraagde, sloegen opzieners willekeurig in op de blote ruggen van de slaven.
- **De mondprop:** Om te voorkomen dat slaven tijdens een gevecht of storm zouden gillen of de bevelen overstemden, kregen ze een houten prop of een stuk kurk in de mond gebonden.
- **Mutilatie en branding:** Bij poging tot muiterij of sabotage werden de neus of oren afgesneden. In de havens van Malta werden hardnekkige weigeraars gemarkeerd met een brandijzer in het gezicht of op de schouder (vaak met letters zoals GAL voor galei).
- **De regels van de Kaperbrieven (*Lettere di Corso*)**

De ridders waren geen 'vogelvrij' piratentuig; ze waren legitieme kapers. De economie van Malta draaide op de regelgeving van het **Tribunale degli Armamenti** (opgericht in 1605 door Grootmeester Alof de Wignacourt).

EEN KAPERBRIEF WAS EEN OFFICIEEL OVERHEIDSCONTRACT.

7.3 De belangrijkste regels uit een Maltese kaperbrief

1. **Strikte doelwitselectie:** Kapers mochten **uitsluitend islamitische schepen** (Ottomanen of Barbarijse kapers¹⁷) aanvallen. Het aanvallen van christelijke schepen was ten strengste verboden op straffe van de dood.

¹⁶ Dit zijn dunne touwen of koorden, variërend van 1 tot 5 millimeter.

¹⁷ De **Barbarijse kapers** waren islamitische zeerovers en kapers die tussen de 16de en 19de eeuw de Middellandse Zee en de Atlantische Oceaan onveilig maakten. Ze opereerden vanuit de Barbarijse kust (Noord-Afrika) en stonden bekend om hun

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

2. **De financiële borgstelling:** Voordat een schip de haven van Valletta mocht verlaten, moest de kapitein een enorme geldsom of vastgoed als **borg storten**. Hiermee garandeerde hij dat hij zich aan de wetten hield.
3. **Belastingafdracht aan de Grootmeester:** De Orde eiste een vast percentage op van de totale buit (meestal **10% tot 11%** van de goederen en de gevangen slaven). Daarnaast ging een deel naar de actieve ridders en de investeerders van het schip.
4. **De Prijsrechtbank (*Magistrato degli Armamenti*):** Een kaper mocht zijn buit niet zomaar verkopen. Bij terugkeer in Malta moest het schip naar de 'Prijsrechtbank'. Pas als de rechter bepaalde dat het schip een legitieme vijand was, werd de buit vrijgegeven voor de slavenmarkt.

7.4 Voorbeeld uit de praktijk: Het Venetiaanse conflict

Hoewel de regels christelijke schepen beschermden, omzeilden de ridders dit slim.

De Republiek Venetië (christelijk) dreef veel handel met de Ottomanen. Maltese kapers enterden regelmatig Venetiaanse schepen onder het mom dat de lading "*eigendom van een moslim*" was. Dit leidde tot enorme diplomatieke rellen in Europa, waarbij de paus soms moest ingrijpen om de ridders tot de orde te roepen.

7.5 Visuele representaties van Galeislaven en Kaperbrieven

Om de historische context visueel te begrijpen, tonen de onderstaande historische prenten de brute realiteit van de roeibanken en de bureaucratische aard van de kaapvaart:

- **De Galeibank:** De constructie van een galei en de opstelling van de slaven laat zien hoe compact en onmenselijk de ruimte was verdeeld onder het dek.
- **Het Leven aan Boord:** Een historische gravure van het leven en de zweepslagen op de galei toont de *corsia* (loopbrug) waarop opzieners stonden om slaven te slaan tijdens het varen.
- **De Kaperbrief:** Een officieel document met het zegel van de Grootmeester toont hoe gedetailleerd de Franse en Italiaanse administratie van de Orde de maritieme plunderingen vastlegde.

verwoestende plundertochten, waarbij ze niet alleen schepen enterden, maar ook complete Europese kustdorpen leegroofden om de inwoners als slaven te verkopen.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

7.6 Model van een kaperbrief

Een kaperbrief (ook bekend als *lettre de marque* of *patente de corso*) van de **Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders** was een officieel juridisch en militair document waarmee de Grootmeester van de Orde aan kapiteins de wettelijke toestemming gaf om schepen van vijanden van het christendom — voornamelijk Ottomaanse en Barbarijse schepen — aan te vallen en te plunderen.

 Voorbeeld van een Maltezer Kaperbrief uit de 17^d of 18de eeuw, vertaald naar modern Nederlands.

WIJ, FRÁ [NAAM GROOTMEESTER], DOOR DE GENADE GODS GROOTMEESTER VAN DE ORDE VAN SINT-JAN VAN JERUZALEM, VAN RHODOS EN VAN MALTA,

Aan allen die deze brief zullen zien of horen lezen, groet.

Overwegende dat:

Het onze plicht is om het heilige katholieke geloof te beschermen en de scheepvaart in de Middellandse Zee te vrijwaren van de voortdurende dreigingen, plunderingen en wreedheden van de ongelovigen, de Turken, de Moren en de Barbarijse piraten;

Verlenen wij bij dezen:

Aan onze welgemanierde en trouwe kapitein, [Naam van de Kaperkapitein], gezagvoerder van het schip genaamd [Naam van het Schip], uitgerust met [Aantal] kanonnen en bemand door [Aantal] zeelieden en soldaten, volledige macht, licentie en speciale toestemming om te varen op de zeeën onder de vlag van onze Orde.

Toegestane handelingen:

*Het is voornoemde kapitein toegestaan om jacht te maken op alle schepen, goederen en personen die toebehoren aan de Ottomaanse Sultan, de hoven van Algiers, Tunis, Tripoli, of welke andere vijand van de Heilige Stoel en onze Orde dan ook. Hij mag deze schepen met geweld overheersen, enteren en als wettige buit (*buona presa*) naar de havens van ons eiland Malta slepen.*

Strikte voorwaarden en bepalingen:

1. **Geen schade aan bondgenoten:** Het is de kapitein ten strengste verboden om schepen aan te vallen van christelijke vorsten, de pauselijke staten, of landen waarmee onze Orde een vredesverdrag of bestand heeft.
2. **Registratie van de buit:** Direct na aankomst in de haven van Valletta moet de volledige buit, inclusief lading, documenten en gevangenen, worden overgedragen aan het *Tribunale degli Armamenti* (het Kapergerechtshof van de Orde).
3. **Afdracht:** De Orde behoudt het recht op het wettelijk vastgestelde aandeel (de *decima* of het tiende deel) van de totale waarde van de verkochte goederen en slaven.
4. **Gedrag:** De bemanning dient zich te onthouden van godslastering en onnodige wreedheid tegenover gevangenen die zich onvoorwaardelijk hebben overgegeven.

Geldigheid:

Deze commissie is geldig voor de duur van [Aantal maanden/jaar, meestal 1 of 2 jaar] vanaf de ondertekening hiervan, of totdat deze door Ons expliciet wordt herroepen.

Gegeven in ons Paleis in de versterkte stad Valletta, onder ons zegel en de handtekening van onze Kanselier, op deze [Dag] dag van [Maand] in het jaar van Onze Heer [Jaar].

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

(Handtekening)

Frá [Naam], Grootmeester

(Handtekening)

[Naam], Kanselier van de Orde

(Plaats voor het officiële lakzegel van de Orde van Malta met het achtpuntige kruis)

BELANGRIJKE KENMERKEN VAN DEZE KAPERBRIEVEN

- **Het Kapergerechtshof (*Tribunale degli Armamenti*):** Dit orgaan werd in 1605 in Valletta opgericht om misbruik te voorkomen. Zij controleerden streng of de buit wel echt van een vijand (moslimschip) was en niet van een bevriende christelijke natie.
- **Economisch model:** Voor Malta was de kaartvaart (de *corso*) een enorme economische pijler. Het bracht rijkdom naar het eiland via de verkoop van specerijen, zijde en gevangengenomen personen die als slaven werden verkocht of vrijgekocht.
- **Internationaal karakter:** Niet alleen ridders van de Orde kregen deze brieven. Ook Franse, Italiaanse en soms zelfs Nederlandse of Engelse kapiteins voeren onder de vlag van de Orde van Malta om legaal op Ottomaanse schepen te jagen.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

8 DIPLOMATIEK VERKEER TUSSEN RUSLAND EN ROME (1798-1803)

8.1 Aanzet | Historische feiten en de positie van de paus

Nadat Napoleon Malta in juni 1798 veroverde, vluchtten er vele ridders naar Sint-Petersburg. Zij kozen tsaar Paul I op 27 oktober 1798 tot hun nieuwe grootmeester. Paul I accepteerde dit officieel op 13 november 1798 en werd op 29 november geïnstalleerd.

Graaf **Giulio Renato de Litta Visconti Arese (1763-1839)** werd namens de ridders naar de paus gestuurd om goedkeuring hierover te vragen. **Paus Pius VI** en zijn adviseurs weigerden echter pertinent om de benoeming van Paul I formeel te erkennen. Volgens het katholieke canonieke recht kon een *getrouwde, orthodoxe man* immers nooit aan het hoofd staan van een katholieke geestelijke ridderorde.

Ook de opvolger van Pius VI, **paus Pius VII** (gekozen in 1800), weigerde Paul I te erkennen en wees in **1803 Giovanni Battista Tommasi** aan als de eerstvolgende legitieme, katholieke grootmeester.

Figuur 27 - Graaf Giulio Renato de Litta

8.2 Paus Pius VI gevangen genomen

Het zou logistiek moeilijk zijn geweest voor de paus om een diplomatieke brief naar de orthodoxe tsaar te sturen om hem te zegenen. In februari 1798 was paus Pius VI door de Franse revolutionaire troepen **afgezet als staatshoofd van de Kerkelijke Staat**. Rome was bezet en was uitgeroepen tot de Romeinse Republiek.

De hoogbejaarde en doodzieke paus was door de Fransen gevangengenomen en weggevoerd. In november 1798 leefde hij onder Franse bewaking in **ballingschap** in een kartuizerklooster nabij **Florence**. Hij had op dat moment nauwelijks bewegingsvrijheid of een functionerende kanselarij om formele pauselijke bullen of goedkeuringsbrieven uit te vaardigen

TOCH VERWARRING

In de periode eind oktober/begin november 1798 ontving Paul I wel **diplomatieke brieven van andere Europese vorsten** die hem feliciteerden of zijn bescherming zochten, waaronder een bekende brief van de **toekomstige koning Lodewijk XVIII van Frankrijk**. Sommige latere oecumenische ordes hebben in hun geschiedschrijving de diplomatieke protesten van het Vaticaan weggelaten of omgebogen tot een *"stilzwijgend akkoord"*, maar een officiële pauselijke goedkeuringsbrief van 5 november 1798 bestaat historisch gezien niet.

8.3 Diplomatieke crisis

De diplomatieke crisis die in het najaar van 1798 ontstond **tussen het Vaticaan en Sint-Petersburg** is een fascinerend schaakspel. Aan de ene kant stond de ambitieuze tsaar Paul I, die de Orde van Malta

de orde van sint-jan van jeruzalem – vroeger en nu

Overzicht van de Geschiedenis

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

wilde gebruiken om de **Russische invloed in de Middellandse Zee** uit te breiden. Aan de andere kant stond een geïsoleerd **Vaticaan, dat probeerde te overleven** onder de druk van de Franse bezetting

PROTESTNOTA'S VAN HET VATICAN

Toen het nieuws Rome bereikte dat een groep ridders in Sint-Petersburg op 27 oktober 1798 een orthodoxe, getrouwde tsaar tot grootmeester had uitgeroepen, reageerde de Romeinse Curie met diepe ontzetting.

Namens de gevangengenomen paus Pius VI stelde het staatssecretariaat van de Heilige Stoel harde, formele protestnota's op:

- **De schending van het Canoniek Recht:** Het Vaticaan stelde in haar nota's dat de verkiezing juridisch ongeldig (*null and void*) was. De statuten van de Orde van Sint-Jan — bekrachtigd door opeenvolgende pausen sinds de 12de eeuw — vereisten dat de grootmeester de katholieke gelofte van celibaat en armoede had afgelegd. Paul I voldeed aan geen van deze eisen.
- **Onrechtmatige afzetting:** Het Vaticaan protesteerde tegen het feit dat de ridders in Rusland eigenhandig de zittende (en door Rome erkende) grootmeester Ferdinand von Hompesch hadden afgezet. Zolang Von Hompesch niet officieel en vrijwillig troonsafstand had gedaan aan de paus, kon er geen opvolger worden gekozen.
- **De weigering van de pauselijke bul:** Normaal gesproken werd een nieuwe grootmeester pas legitiem na de uitvaardiging van een pauselijke bevestigingsbul. Het Vaticaan stuurde een formele notificatie naar de Europese hoven waarin werd verklaard dat deze bul categorisch werd geweigerd.

DE CORRESPONDENTIE TUSSEN PAUL I EN NUNTIUS LORENZO LITTA

Ondanks de officiële Vaticaanse afkeuring, speelde zich op de achtergrond in Sint-Petersburg een intensieve diplomatieke correspondentie af. De spil in dit web was **monseigneur Lorenzo de Litta**, de pauselijke nuntius in Rusland, en diens broer, **graaf Giulio Renato de Litta**, die nota bene een hoge ridder binnen de Orde van Malta was.

De geheime en diplomatieke brieven tussen Paul I en nuntius Litta onthullen een complex politiek compromis:

1. De druk van de Tsaar

Tsaar Paul I maakte in zijn brieven aan nuntius Litta direct duidelijk dat **de Orde zonder Russische financiële steun en militaire bescherming gedoemd was te verdwijnen**. Paul I stelde een ultimatum: als de paus hem niet zou steunen als grootmeester, zou hij alle katholieke instellingen in het Russische Rijk sluiten en de Orde definitief bankroet laten gaan.

2. De tactische 'ombuiging' door nuntius Litta

Nuntius Litta zat in een onmogelijke spagaat. Hij wist dat zijn spirituele baas (de paus) gevangen zat door de Fransen en dat Rusland de enige grootmacht was die militair weerstand kon bieden tegen Napoleon. In zijn diplomatieke dépêches naar het Vaticaan adviseerde Litta de paus om **tactische ambigüiteit** te gebruiken.

In plaats van de tsaar direct publiekelijk te excommuniceren of te veroordelen, stelde Litta voor om Paul I te erkennen als de **"Grootprotector" (Beschermer)** van de Orde, in de hoop dat de tsaar genoeg zou nemen met die titel.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

3. Het misverstand van november 1798

In de correspondentie rond begin november 1798 probeerde Litta de tsaar te sussen door te schrijven dat de paus "*diepe dankbaarheid koesterde voor de genereuze bescherming die de tsaar aan de ridders bood*". Paul I legde deze diplomatische beleefdheid echter bewust en strategisch uit als **een impliciete, pauselijke goedkeuring** voor zijn volledige installatie als grootmeester. Op basis van die (verdraaide) interpretatie liet de tsaar zich op 29 november 1798 met de volledige Maltese regalia tot 72ste grootmeester kronen.

CONCLUSIE VAN DE DIPLOMATIEKE STRIJD

De correspondentie toont aan dat er sprake was van een koude diplomatieke oorlog: het Vaticaan weigerde principieel te buigen voor een orthodoxe leider, terwijl tsaar Paul I de zwakke, gevangengenomen positie van de paus misbruikte om de feitelijke (*de facto*) macht over de Orde naar zich toe te trekken. Pas na de dood van zowel paus Pius VI (1799) als tsaar Paul I (1801) kon de diplomatieke relatie tussen Rome en Sint-Petersburg over dit dossier worden genormaliseerd.

HOE PAUS PIUS VII DE DIPLOMATIEKE SCHADE HERSTELDE IN 1803

Na de moord op tsaar Paul I in 1801 weigerde diens opvolger, **Alexander I**, de titel van grootmeester. Dit bood de nieuw gekozen **paus Pius VII** (die in 1800 de overleden Pius VI opvolgde) de perfecte diplomatieke kans om de **Orde te zuiveren van de orthodoxe invloeden** en terug te brengen onder het gezag van Rome.

Pius VII herstelde de diplomatieke schade via een strategisch driestappenplan:

- **1. De formele abdicatie van Von Hompesch:** De paus weigerde een nieuwe grootmeester te benoemen zolang Ferdinand von Hompesch (die nog ergens in Europa ronddoolde) zijn rechten claimde. Onder zware pauselijke druk deed Von Hompesch in 1802 definitief en officieel afstand van zijn troon, waardoor de weg juridisch vrij was.
- **2. De pauselijke Bul van 1803:** In plaats van een chaotische verkiezing door versnipperde ridders te organiseren, nam **paus Pius VII de absolute controle** over. Op **9 februari 1803** vaardigde hij een pauselijke bul uit waarin hij eigenhandig de Italiaanse ridder **Fra' Giovanni Battista Tommasi** benoemde tot de **73ste legitieme Grootmeester** van de Orde van Sint-Jan. (*Dit werd dan: de Soevereine Militaire Orde van Malta*).
- **3. De ontbinding van de Russische claims:** Paus Pius VII sloot een **akkoord met tsaar Alexander I**. De tsaar droeg de **officiële regalia** (de Maltese kroon en het zwaard van Paul I) keurig over aan **Grootmeester Tommasi**, die zijn hoofdkwartier in **Catania** (Sicilië) inrichtte. Hiermee slaagde Pius VII erin de Orde te redden van een definitief schisma en haar status als soevereine, exclusief rooms-katholieke instelling te herstellen.

OPGELET: Onze *Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders* vervolgt haar geschiedenis via een andere lijn. Voor het vervolg, zie 4.2.2 De Eeuw van de Erfcommandeurs (1817 – 1917) vanaf blz. 25.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

9 DE RELIEKEN VAN DE ORDE VAN SINT-JAN VAN JERUZALEM

9.1 Inleiding

De **drie meest heilige en centrale relieken** van de Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders) zijn:

- ✠ de **Rechterhand** van Johannes de Doper,
- ✠ een fragment van het **Ware Kruis**,
- ✠ de miraculeuze **icoon van Onze-Lieve-Vrouw van Philermos**.

Deze heilige objecten vormden eeuwenlang de spirituele kern en legitimiteit van de Orde tijdens hun reizen door Europa en de Middellandse Zee.

Vandaag de dag bevinden alle drie de relieken zich in de historische hoofdstad **Cetinje in Montenegro**, waar ze na een turbulente geschiedenis zijn ondergebracht onder het beheer van de **Servisch-Orthodoxe Kerk** en het **Nationaal Museum**.

9.2 Grondige beschrijving van de drie relieken

9.2.1 DE RECHTERHAND VAN JOHANNES DE DOPER

- **Oorsprong & Betekenis:** Dit is volgens de christelijke traditie de hand waarmee Johannes de Doper **Jezus Christus doopte** in de rivier de Jordaan. De hand mist twee vingers (de pink en de ringvinger), die in de loop der eeuwen als afzonderlijke relieken zijn weggeschonken.
- **Uiterlijk:** De hand is gehuisvest in een rijk versierde, gouden reliekhouder in de vorm van een arm, bezet met edelstenen. De vingers maken een Byzantijns zegenend gebaar. Er staan drie inscripties op, waaronder een verwijzing naar de tekst "*Zie het Lam Gods*".

Figuur 28 - Rechterhand van Johannes de Doper | Cetinje (Montenegro)

9.2.2 FRAGMENT VAN HET WARE KRUIS

- **Oorsprong & Betekenis:** Een **houten deeltje van het kruis** waaraan Jezus Christus volgens de overlevering werd gekruisigd. Het werd door kruisvaarders meedragen en diende als fysiek symbool van de verdediging van het geloof.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

- **Uiterlijk:** Het **splinterfragment** is gevat in een fijn bewerkt, gouden kruis (vaak een patriarchaal kruis met dubbele dwarsbalk) dat rijkelijk is ingelegd met diamanten en robijnen, vervaardigd door Russische goudsmiden in opdracht van tsaar Paul I.

9.2.3 DE ICOON VAN ONZE-LIEVE-VROUW VAN PHILERMOS (PANAGIA FILERME)

Figuur 29 - Icoon van O.L.V. van Philermos (Montenegro)

- **Oorsprong & Betekenis:** De patroonheilige en beschermster van de Orde. Volgens een vrome traditie werd deze icoon geschilderd door de evangelist Lucas zelf.

- **Uiterlijk:** Het is een **Byzantijnse icoon** waarop alleen het gezicht van de Maagd Maria te zien is, in een ingetogen, meditatieve houding. De Fransen stripten de icoon in 1798 van haar kostbaarheden, maar tsaar Paul I liet haar naderhand voorzien van een massief gouden riza (beschermplaat) overladen met saffieren, diamanten en robijnen.

9.3 De reis van de relieken door de eeuwen heen

De route die de relieken hebben afgelegd, weerspiegelt de **historische migratie en overleving van de Hospitaalridders** zelf:

1. **Jeruzalem & Constantinopel (tot 1484):** De relieken kwamen na de kruistochten in Constantinopel terecht. Na de val van Constantinopel in 1453 kwamen ze in handen van de Ottomaanse sultan, die de Rechterhand van Johannes de Doper in 1484 aan de Hospitaalridders schonk om diplomatieke gunsten te winnen. De icoon van Philermos bevond zich destijds al op het eiland Rhodos.
2. **Rhodos (1484–1522):** De drie relieken werden **samen herenigd op Rhodos**. Na de bloederige belegering door Süleyman de Prachtlievende in 1522 mochten de ridders eervol vertrekken en nam Grootmeester Philippe Villiers de l'Isle Adam de relieken mee in ballingschap.
3. **Malta (1530–1798):** Keizer Karel V schonk de Orde het eiland Malta. De relieken kregen een prominente plek in de speciaal daarvoor gebouwde **Sint-Jans-co-kathedraal in Valletta**. Ze bleven hier ruim twee eeuwen tot de invasie van Napoleon Bonaparte in 1798.
4. **Sint-Petersburg, Rusland (1799–1917):** Napoleon verdreef de Orde. Grootmeester Ferdinand von Hompesch wist de relieken (zonder hun gouden omhulsels) mee te smokkelen. De ridders zochten steun bij tsaar Paul I van Rusland, die werd verkozen tot nieuwe Grootmeester. De relieken verbleven in het **Winterpaleis** en Gatsjina tot de Russische Revolutie in 1917.
5. **Europa in shock (1917–1941):** De tsarina-moeder Maria Fjodorovna vluchtte met de relieken naar Denemarken. Na haar dood in 1928 werden ze verkocht/toevertrouwd aan **koning Alexander I van Joegoslavië** en ondergebracht in het paleis in Belgrado.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

6. **Ondergedoken in Montenegro (1941–heden):** Tijdens de nazi-bombardementen op Belgrado in 1941 werden de relieken door de koninklijke familie in het geheim verstoppt in het afgelegen **Ostrog-klooster** in de kliffen van Montenegro. Pas in **1978** werden ze daar door de geheime dienst ontdekt en officieel overgedragen aan de **Montenegrijnse autoriteiten**.

SAMENVATTENDE TABEL

Reliek	Oorsprong	Reisroute door de geschiedenis	Huidige plaats	Huidige Eigendom / Beheer
Rechterhand van Johannes de Doper	Antiochië / Jordaanvallei	Constantinopel → Rhodos → Malta → Sint-Petersburg → Kopenhagen → Belgrado → Ostrog	Klooster van Cetinje , Montenegro	Servisch-Orthodoxe Kerk (Metropolitaat van Montenegro)
Fragment van het Ware Kruis	Jeruzalem (Heilig Land)	Constantinopel → Rhodos → Malta → Sint-Petersburg → Kopenhagen → Belgrado → Ostrog	Klooster van Cetinje , Montenegro	Servisch-Orthodoxe Kerk (Metropolitaat van Montenegro)
Icoon van O.L.V. van Philermos	Jeruzalem (Toegeschreven aan Evangelist Lucas)	Rhodos → Malta → Sint-Petersburg → Kopenhagen → Belgrado → Ostrog → Safe (historisch museum)	Blauwe Kapel, Nationaal Museum van Montenegro , Cetinje	Staat Montenegro (beheerd als nationaal kunst- en cultuurbezit)

Opmerking over eigendom: Hoewel de Soevereine Militaire Orde van Malta (SMOM) de relieken historisch claimt als haar wettelijk spiritueel erfgoed, erkent de staat Montenegro deze claims niet formeel als een recht tot fysieke teruggave. Wel bezoekt de Grootmeester van de Orde de relieken regelmatig tijdens officiële diplomatieke missies.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

10 LIJST VAN DE GROOTMEESTERS VAN OSJ SINDS 1530

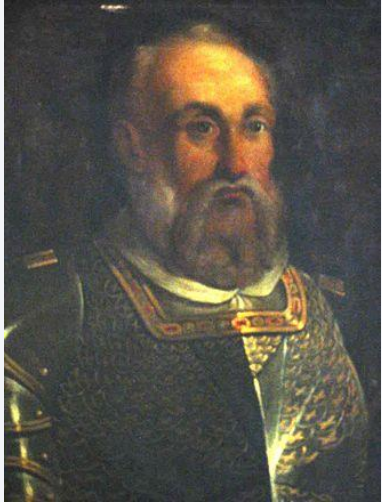
DATUM	HISTORISCHE GEBEURTENIS	
	HEADQUARTERS IN MALTA	
1530	23 Mar: Emperor Charles V leases to the Order, under the suzerainty of Spain, for the nominal price of a falcon for hunting a year, the islands of Malta, Gozo, Comino, Cominotto and Filfolà, together with the city of Tripoli. Knights continue their sea attacks on the Ottomans. 20 Oct: Knights take possession of Malta.	 Grootmeester Philippe de Villiers de l'Isle Adam
1534	Grand Master Piero de Ponte (1534-1535)	Grand Master Piero de Ponte
1535	Grand Master Didier de Saint-Jaille (1535-1536)	Grand Master Didier de Saint-Jaille
1536	Grand Master Juan de Homedes y Coscon (1536-1553)	Grand Master Juan de Homedes y Coscon
1551	Malta attacked by an Ottoman fleet	

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

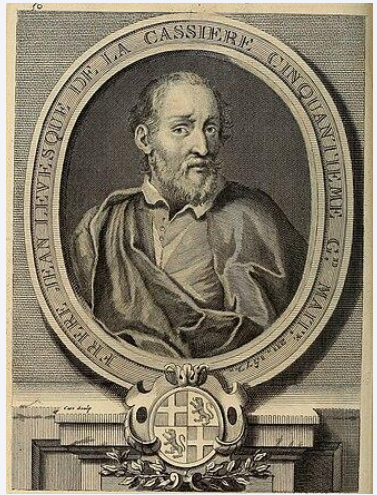
DATUM	HISTORISCHE GEBEURTENIS	
1553	Grand Master Claude de la Sengle (1553-1557)	 Grand Master Claude de la Sengle
1557	Grand Master Jean Parisot de Valette (1557-1568)	 Grand Master Jean Parisot de Valette
1565	May 20: Sultan Soleiman the Magnificent sends an amphibious force of 200 ships and 36,000 men to capture Malta. Sep 7: A relief force arrives from Sicily Sep 8: Siege is lifted. Turks withdraw in defeat after suffering heavy losses.	- Siege of St Elmo - Siege of St Michael - Attack on Castilian Knights

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

DATUM	HISTORISCHE GEBEURTENIS	
1566	Knights rebuild fortifications in Malta and new city of Valetta.	
1568	Grand Master Pierre de Monte (1568-1572)	Grand Master Pierre de Monte
1571	7 October: Knights participate in the Battle of Lepanto between Christian and Muslim fleets, which resulted in a resounding victory for the Christians. The Knights of St John lose all three of their ships sent to that battle.	
1572	Grand Master Jean de la Cassière (1572-1581) <i>Hij gaf de opdracht voor de bouw van de Sint-Jans-cokathedraal in Valletta.</i>	 Grand Master Jean de la Cassière
1581	Knights' discipline and morals decline and vows of poverty, chastity and obedience are largely ignored. Knights were recruited only from the nobility and the Order is very rich. Grand Master expels lewd women and is imprisoned by his own knights. Rival Grand Master Mathurin Romegas	Rival Grand Master Mathurin Romegas

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

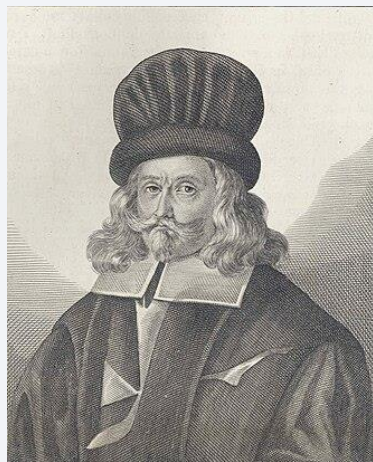
DATUM	HISTORISCHE GEBEURTENIS	
1581	Grand Master Hugues Loubenx de Verdalle (1581-1595)	Grand Master Hugues Loubenx de Verdalle
1595	Grand Master Martin Garzez (1595-1601)	Grand Master Martin Garzez
1601	Grand Master Alof de Wignacourt (1601-1622) <i>Bouwheer van een aantal vestingwerken aan de kust; hij bouwde ook het aquaduct dat water van de hoogvlakte van Rabat naar Valletta bracht. Beschermheer van Caravaggio die hij uit Italië naar Malta had gehaald.</i> Portret geschilderd door Caravaggio (Louvre, Parijs).	 Grand Master Alof de Wignacourt
1608	Painter Caravaggio admitted as Knight of Obedience	
1614	Ottomans attack Malta but are repelled	
1622	Grand Master Luís Mendes de Vasconcellos (1622-1623)	Grand Master Luís Mendes de Vasconcellos
1623	Grand Master Antoine de Paule (1623-1636)	Grand Master Antoine de Paule
1636	Grand Master Giovanni Paolo Lascaris (1636-1657)	Grand Master Giovanni Paolo Lascaris

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

DATUM	HISTORISCHE GEBEURTENIS	
1657	Grand Master Martin de Redin (1657-1660)	Grand Master Martin de Redin
1660	Grand Master Annet de Clermont-Gessant (1660-1660)	Grand Master Annet de Clermont-Gessant
1660	Grand Master Raphael Cotoner (1660-1663) <i>Hij gaf opdracht aan de Italiaanse kunstenaar Mattia Preti om de gewelven van de Sint-Janskathedraal in Valletta te beschilderen.</i>	 Grand Master Raphael Cotoner
1663	Grand Master Nicolas Cotoner (1663-1680) <i>Hij ging verder met het werk, waaraan zijn broer Rafael als grootmeester al aan was begonnen.</i>	 Grand Master Nicolas Cotoner

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

DATUM	HISTORISCHE GEBEURTENIS	
1680	Grand Master Gregorio Carafa (1680-1690)	Grand Master Gregorio Carafa
1690	Grand Master Adrien de Wignacourt (1690-1697)	 Grand Master Adrien de Wignacourt
1697	Grand Master Ramon Perellos y Roccaful (1697-1720)	Grand Master Ramon Perellos y Roccaful
1720	Grand Master Marc'Antonio Zondadari (1720-1722)	Grand Master Marc'Antonio Zondadari

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

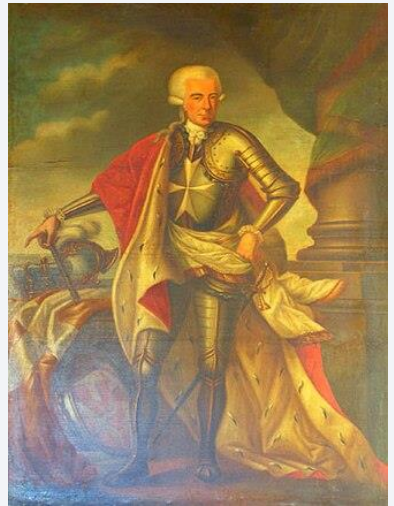
DATUM	HISTORISCHE GEBEURTENIS	
1722	Grand Master António Manoel de Vilhena (1722-1736) <i>De Vilhena, erg geliefd onder de plaatselijke bevolking, heeft voor hen enkele liefdadigheidsinstellingen ingesteld. Om te voldoen aan de vraag van huisvesting en andere accommodaties in Valletta, heeft hij plannen ingediend voor de bouw van een wijk in de buurt van de stad, Floriana. Hij bouwde ook Fort Manoel aan de Marsamxett Creek. In 1731 bouwde hij het Manoel-theater, het oudste theater van Europa.</i>	 Grand Master António Manoel de Vilhena
1736	Grand Master Ramon Despuig (1736-1741)	Grand Master Ramon Despuig
1741	Grand Master Manuel Pinto da Fonseca (1741-1773)	 Grand Master Manuel Pinto da Fonseca

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

DATUM	HISTORISCHE GEBEURTENIS	
1773	Grand Master Francisco Ximenes de Texada (1773-1775)	Grand Master Francisco Ximenes de Texada
1775	Uprisings in Malta against the knights	
1776	17 December: Pope Pius VI issues Papal <i>Bull Rerum humanarum conditio</i> to absorb the ancient Hospitaller Order of St Anthony of Viennet whose possessions lay mainly in France, into the Order of St John of Jerusalem.	
1775	Grand Master Emmanuel de Rohan-Polduc (1775-1797)	Grand Master Emmanuel de Rohan-Polduc
1797	4 January: Order of Russia is drawn up. On 27 November Tsar Paul I is made Protector of the Order.	
1798	General Napoleon attacks Malta. 12 June: The Grand Master Count von Hompesch treacherously surrenders Malta to Napoleon. Knights disperse: Grand Master leaves with a few knights to Trieste; other knights return to their countries of origin; seven professed knights of the Langue of Italy go to Sicily under the Pope's protection; the Council and other knights join their brothers who had fled France after the Revolution, and others from the Grand Priory of Poland, in the Grand Priory of Russia. 12 October: The Council of the Order in St Petersburg defrock Grand Master von Hompesch for high treason and proclaim Tsar Paul I the Supreme Grand Master.	 Grand Master Ferdinand von Hompesch zu Bolheim

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

DATUM	HISTORISCHE GEBEURTENIS	
	HEADQUARTERS IN SAINT PETERSBURG	
1798	Grand Master Tsar Paul I of Russia (1798-1801)	 Grand Master Tsar Paul I of Russia
1801	Protector Tsar Alexander I (1801-1825) Lt Grand Master Bailiff Count Nicholas Soltykoff (1801-1803)	 Protector Tsar Alexander I
1825	Protector Tsar Nicholas I (1825-1855)	Protector Tsar Nicholas I
1855	Protector Tsar Alexander II (1855-1881)	Protector Tsar Alexander II

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

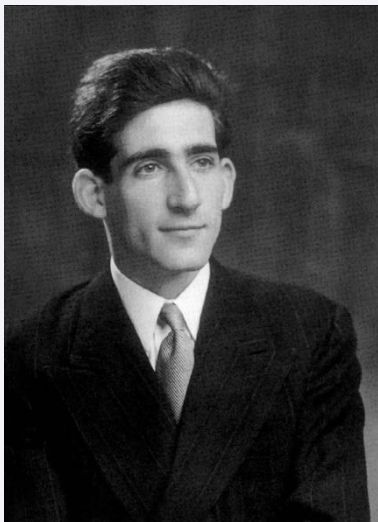
DATUM	HISTORISCHE GEBEURTENIS	
1881	Protector Tsar Alexander III (1881-1894)	Protector Tsar Alexander III
1894	Protector Tsar Nicholas II (1894-1917)	 Protector Tsar Nicholas II
	DIASPORA	
1913	Grand Master Duke Alexander Mikhailovitch (1913-1933)	Grand Master Duke Alexander Mikhailovitch
1933	Lt Grand Master Colonel William Sohier Bryant (1933-1951)	
1951	Lt Grand Master Baron de Engelhardt-Schellenstein (1951-1955)	
1955	Lt Grand Master Count Frederick H. Graf von Zepelin (1955-1960)	
1960	Lt Grand Master Colonel Paul de Granier de Cassagnac (1960-1962)	
1962	Grand Master Colonel Paul de Granier de Cassagnac (1962-1964)	

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

DATUM	HISTORISCHE GEBEURTENIS	
1964	Grand Master King Peter II of Yugoslavia (1964-1970)	 Grand Master King Peter II
1969	Lt Grand Master Prince Serge S. Troubetzkoy (1969-1977)	
1977	Grand Master Prince Andrej of Yugoslavia (1977-1990)	 Grand Master Prince Andrej
1990	Regency Grand Commander Victor Xuereb (1990-1999)	

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

DATUM	HISTORISCHE GEBEURTENIS	
1999	Lt Grand Master Bailiff Victor Xuereb (1999-2007)	 Lt Grand Master Victor Xuereb
2007	Lt Grand Master Bailiff Michel Bohé OSJ (2007-2015)	 Lt Grand Master Bailiff Michel Bohé
2015	Lt Grand Master Bailiff Peter Gabrielsen OSJ (2015-2019)	 Lt Grand Master Peter Gabrielsen

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

DATUM	HISTORISCHE GEBEURTENIS	
2019	Lt Grand Master Bailiff Paul Borg OSJ (2019-2026) Grand Master Bailiff Paul Borg OSJ (2026-)	 Grand Master Paul Borg

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

11 LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1 - Embleem van de Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders	1
Figuur 2 - De Acht "Langues" - Afdelingen van de Orde	1
Figuur 3 - Overzicht geschiedenis	2
Figuur 4 - Muristan (Jeruzalem) Start van de Hospitaalridders	2
Figuur 5 - Gerard Sasso	3
Figuur 6 - Blessed Gérard tending to the sick	4
Figuur 7 - Paus Paschalis II	4
Figuur 8 - Raymond du Puy	5
Figuur 9 - Saladin.....	6
Figuur 10 - Jeruzalem 12de eeuw	6
Figuur 11 - Muristan in Jeruzalem © Rudi Dries	7
Figuur 12 - Commanderie van de Hospitaalridders in Akko (huidig zicht)	8
Figuur 13 - Süleyman I de Grote (de Prachtlievende).....	13
Figuur 14 - 1530 Nos Carolus Overdrachtsbrief.....	17
Figuur 15 - Jean de la Valette.....	18
Figuur 16 - Georganiseerde zeeroverij.....	19
Figuur 17 - Ferdinand von Hompesch zu Bolheim	21
Figuur 18 - De Orde van Malta verdreven door Napoleon	23
Figuur 19 - Tsaar Paul I.....	24
Figuur 20 - Grootvorst Alexander Michajlovitsj Romanov.....	25
Figuur 21 - Z.M. Koning Peter II van Joegoslavië	26
Figuur 22 - Hoofdkantoor Valletta (Malta) - St. Paul's Street 223	28
Figuur 23 - Hoofdkantoor OSJ - Kapel en Museum.....	28
Figuur 24 - Z.K.H. Prins Karl Wladimir	32
Figuur 25 - Z.K.H. Prins Peter	33
Figuur 26 - Galei ten tijde van de Ridders.....	34
Figuur 27 - Graaf Giulio Renato de Litta	39
Figuur 28 - Rechterhand van Johannes de Doper Cetinje (Montenegro)	42
Figuur 29 - Icoon van O.L.V. van Philermos (Montenegro)	43

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

12 BIBLIOGRAFIE

- ATTARD, J. (2013). *The Knights of Malta*. San Gwann (Malta): BDL Publishing.
- BONELLO, A. (2024). *The Origins and Histories of the Sovereign Hospitaller Order of St. John of Jerusalem, Knights of Malta*. Brétigny-sur-Orge (Frankrijk).
- FRELLER, T. (2010). *Malta. The Order of St. John*. Valletta (Malta): Midsea Books.
- HUBAND, S. (2011). *Exploring Malta. The Knights of St. John*. Luqa (Malta): Miller Distributors Ltd.
- LAGLEDER, G. (1996). *Blessed Gérard and his "Everlasting Brotherhood": The Hospitaller Order of Saint John of Jerusalem. Its founding and spiritual roots*. Mandeni (Zuid-Afrika): Brotherhood of the Blessed Gérard.
- MANDUCA, J. (2005). *The three cities: Vittoriosa, Senglea and Cospicua*. San Gwann (MT): Publ. Enterprises Group.
- MAROZZI, J. (2023). *De Arabische Veroveringen. De verspreiding van de Islam en de eerste Kalifaten*. Utrecht (NL): Omniboek.
- MERCIECA, S. (2016). *The Knights of St. John in Malta*. Luqa (Malta): Miller Distributors Ltd.
- MIZZI, P. (2000). *The Grand Masters of Malta. From the Origins to Modern Times*. Malta: Midsea Books Ltd.
- PULIS, V. (2022). *The Grandmasters of Malta*. Luqa (Malta): Miller Distributors Ltd.
- SN. (2019). *Knights of Malta*. Luqa (Malta): Miller Distributors Ltd.
- SN. (2023). *The Balefire Guide to the Sword of Jean de Valette*. s.l.: Balefire Blades.
- SN. (s.d.). *Knights of Malta. Secret Rituals*. Pitfield (UK): Ingram Content Group UK Ltd.

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

13 INHOUDSTAFEL

De Orde van Sint-Jan van Jeruzalem – Vroeger en Nu	2
1 Kort overzicht	2
2 Oorsprong – 1048 Jeruzalem	3
2.1 Gerard Sasso (Gérard de Martigues) De stichter	3
2.2 Raymond du Puy	5
2.3 Twee doelstellingen: Ziekenzorg – Bescherming van pelgrims	6
2.4 In Jeruzalem	6
2.5 1187 – Inname van Jeruzalem	7
3 Van Jeruzalem tot Malta	8
3.1 1191-1291 – Akko	8
EXTRA – Rivaliteit tussen de Orde van Sint-Jan van Jeruzalem en de Tempeliers	10
EXTRA – Vergelijking tussen de Orde van Sint-Jan van Jeruzalem en de Tempeliers	11
3.2 1291-1310 – Cyprus	12
3.3 1310-1523 – Rhodos	12
3.4 Ballingschap (1523-1530)	13
3.5 1530-1798 – Malta	14
EXTRA – Het Grote Beleg van Malta (1565)	15
3.6 De Hospitaalridders en de georganiseerde zeeroverij	18
Georganiseerde piraterij: de Rhodiaanse periode (1310-1522)	18
Verder in Malta (1530-1798) – de “Maltese Corso”	19
EXTRA – De “Bagnos van Valletta” – de historische gevangenis van Malta	19
Bloedige veroveringstochten in Noord-Afrika (16 ^{de} -17 ^{de} eeuw)	20
Ondergang van de “piratenstaat”	20
Extra toelichting: Galeislaven en Kaperbrieven	20
3.7 1798 - Napoleon	20
3.7.1 De context en aanloop	21
3.7.2 De Invasie (9 – 12 juni 1798)	21
3.7.3 Zes dagen in Valletta: De radicale hervormingen	22
3.7.4 De nasleep: Van bezetting tot opstand	22
3.8 1798 – De ridders in ballingschap	23
4 De orde na het verlies van Malta	24

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

4.1	De Russische Reddingslijn en Crisis (1798 – 1803)	24
4.2	Van de Romanovs tot de Karageorgevitchs	24
4.2.1	De interim-periode en de Sluiting van Rusland (1817)	24
4.2.2	De Eeuw van de Erfcommandeurs (1817 – 1917)	25
4.2.3	De Russische Revolutie van 1917 en de Parijse Reorganisatie (1917-1950)	25
4.2.4	De Versnippering en de Zoektocht naar Soevereiniteit (1950 – 1961)	26
4.2.5	De Redding door Koning Peter II van Joegoslavië (1961)	26
	De eerste ontmoetingen tussen de ridders van de Russische traditie en koning Peter II .	26
	Toetreding en acceptatie (1961-1962)	27
	De Handvesten (1963-1965)	27
5	Schisma's in de twintigste eeuw	29
5.1	Schets	29
5.2	Het Franse Schisma (1965): De breuk van de Cassagnac	29
	Oorzaak van het Schisma	29
	Afgesplitste Prioraten en Commanderijen	30
	Verdere verloop	30
5.3	Het Post-Peter II Opvolgingsschisma (1970): De <i>King-vs.-Prince</i> Breuk	31
5.4	De Vorming van de "Federatie van Autonome Prioraten"	31
5.5	Het "OSJ Malta" versus "OSJ Amerika" Schisma	31
6	De huidige generatie van de koninklijke familie Karadordevic	32
6.1	Prins Karl Wladimir	32
6.1.1	Dynastieke bescherming door prins Karl Wladimir	32
6.1.2	Behoud van de "Koning Peter II-Grondwet"	32
6.1.3	De herdenking en de relikwieën-connectie	32
6.1.4	Zijn huidige connectie met OSJ	33
6.1.5	De volgende generatie Peter Karadordevic (1980)	33
6.1.6	Heden	33
7	Het leven als kaper Kaperbrieven en galeislaven	34
7.1	Het dagelijkse leven van een galeislaaf (<i>Buonavoglia</i> of <i>Sgaborro</i>)	34
7.2	Wreedheden en straffen op zee	35
	Een kaperbrief was een officieel overheidscontract.	35
7.3	De belangrijkste regels uit een Maltese kaperbrief	35

Orde van Sint-Jan van Jeruzalem. Hospitaalridders

De Orde Van Sint-Jan Van Jeruzalem – Vroeger En Nu

7.4	Voorbeeld uit de praktijk: Het Venetiaanse conflict.....	36
7.5	Visuele representaties van Galeislaven en Kaperbrieven.....	36
7.6	Model van een kaperbrief.....	37
	Belangrijke kenmerken van deze kaperbrieven.....	38
8	Diplomatiek verkeer tussen Rusland en Rome (1798-1803)	39
8.1	Aanzet Historische feiten en de positie van de paus	39
8.2	Paus Pius VI gevangen genomen	39
	Toch verwarring	39
8.3	Diplomatieke crisis	39
	Protestnota's van het Vaticaan	40
	De correspondentie tussen Paul I en nuntius Lorenzo Litta	40
	Conclusie van de diplomatieke strijd	41
	Hoe paus Pius VII de diplomatieke schade herstelde in 1803	41
9	De Relieken van de Orde van Sint-Jan van Jeruzalem	42
9.1	Inleiding.....	42
9.2	Grondige beschrijving van de drie relieken	42
9.2.1	De Rechterhand van Johannes de Doper.....	42
9.2.2	Fragment van het Ware Kruis	42
9.2.3	De Icoon van Onze-Lieve-Vrouw van Philermos (Panagia Filerme).....	43
9.3	De reis van de relieken door de eeuwen heen	43
	Samenvattende Tabel	44
10	Lijst van de grootmeesters van OSJ sinds 1530	45
11	Lijst van figuren	58
12	Bibliografie	59
13	Inhoudstafel	60